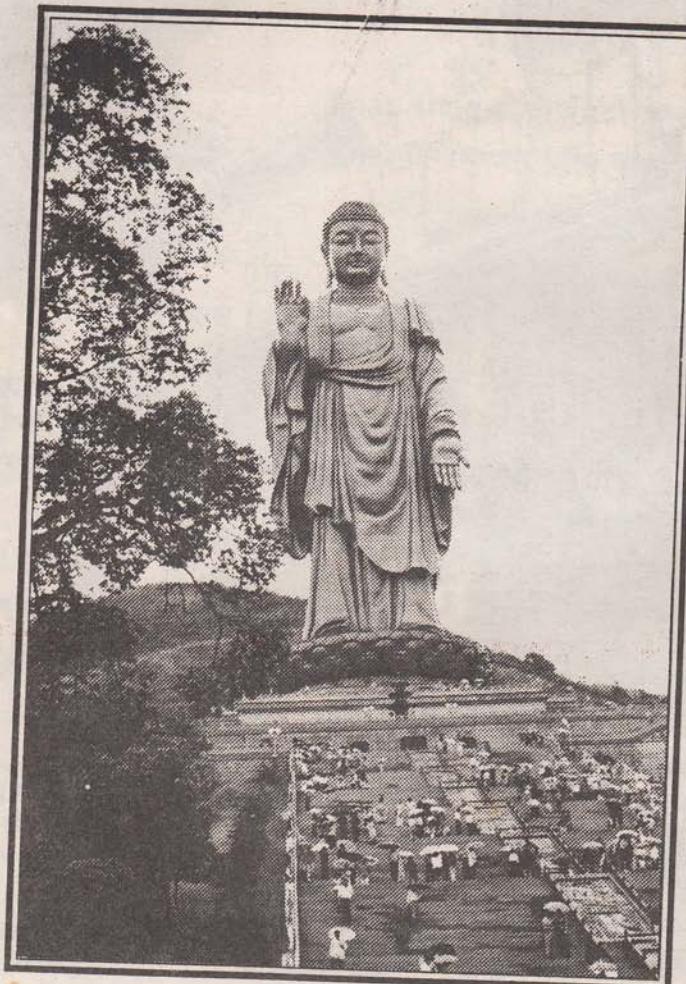

नमो तस्स भगवतो अरहतो सम्मासम्बुद्धस्स ।

आषाढ़ बूद्धि

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

चीनको उक्सी नगरमा स्थापित ८८ मीटर अग्लो
उभिइहरहेको शाक्यमुनि बुद्ध

वर्ष २७

अंक ५

न.सं. १९९९ गुप्तिह

वि.सं. २०५६ श्रावणपूर्णिमा

ब.सं. २५४३

इ.सं. १९९९ सेप्टेम्बर

जनवादी गणतन्त्र चीनको संघाई प्रान्तमा रहेको जेद बुद्धविहारमा
रहेको धर्मग्रन्थ राखिछोडेको सूत्रभवन

आषाढ़ भूमि

(नेपालको पहिलो बौद्ध मासिक पत्रिका)

सल्लाहकार
भिन्न कुमार काश्यप
फो. नं. २७१४२०
तीर्थनारायण मानन्धर
फो. नं. २७०३८६

सम्पादक
मुवर्ण शाक्य
फो. नं.- २८१४६४
पोष्ट बब्स नं. १४१८

मद्राणप्रबन्धक
अष्टमुनि गुभाज
फो. नं.- २५४१११

व्यवस्थापक एवं प्रकाशक
भिक्षु धर्मसूति
सचिव
शानन्दकुटीविहार गुठी स्वयम्भू
फो. नं. २७१४२०

वितरण व्यवस्था सहयोगी
केदारनाथ थेष्ठ
३११६०७

कार्यालय

कुटीविहार, स्वयम्भू, काठमाडौं
द. नं. ३००७, फोन : २७१४२०

वर्ष २७ - अङ्क ५ - बु.सं. २५४३ - आवणपूर्णिमा

बुद्धवचन

पेमतो जाय त सोको पेमतो जायति भयं
पेमतो विष्यमुत्स्स नत्थि सोको कुतो भयं ॥

प्रेमले गर्दी नै शोक उत्पन्न हुन्छ । प्रेमले गर्दा नै भय उत्पन्न हुन्छ । प्रेमबाट मञ्च भएका लाई शोक हुने छैन भने त्यसलाई भय कहाँबाट हुन्छ ?

विशाखा उमासिकाले आपनी नातिनी दन्तालाई आपने स्थानमा राखी आफ्नो काम गराई आफूकहाँ पाल्नुहोने भिक्षुसंघको सेवा सत्कार गराइराखिन् । एक दिन दन्ताको मृत्यु भयो । उनको मृत्युशोकले विशाखा दुःखित भएर रहिन् । शास्ताले उनको दुःखको कारण सोद्धा विशाखाले आफ्नो काममा राखो सहयोग पुर्याउन सक्ने, आफ्नो ग्रति प्यारी नातिनीको मृत्यु भएको ले भन्ने जवाफ दिइन् । त्यो कुरा सुनेर शास्ताले उनलाई भन्नुभयो—“आवस्ती नगरका सबै जनताहरू आपने नातिनी समान भएको तिमीलाई मनपर्छ । नातिनी समान भएका मानिसहरू यहाँ दिनहुँ मरिराखेका छन् । तिमीहरूको लागि तिमीले शोक विलाप गरिराखेका छैनो भने आपने नातिनी दन्तालाई मात्र प्रेम गरी विलाप गर्नुपर्ने कुरा के छ ? यसेले प्रेमबाट नै शोक र भयको उत्पत्ति हुने हुँदा यस्तो प्रेमलाई छोडिदेअ । प्रेमबाट मुक्त भएमा शोक भनेकै हुँदैन भने डर भनेको पनि रहेदैन ।” यसै कुरालाई उल्लेख गरी शास्ताले उपर्युक्त गाथा बताउनुभएको हो ।

मासिक ग्राहकशुल्क रु. ६०।-

ग्राहीवन ग्राहकशुल्क रु. १०००।-

एक प्रतिको रु. ६।-

मुद्रक:- बी. एस. प्रिन्टिङ्ग प्रेस, लगन दलाली, काठमाडौं ।

अपठ्यारा कानून

राष्ट्रहरूमा राष्ट्रवासीको हित कल्याणका लागि राष्ट्रिय स्तरका कानून निर्धारण गरिएको हुन्छ । ऐन कानून भनेको परिस्थितिअनुसार सृजना गरिने कुरा हो । परिस्थितिसँग नमिल्ने भएर आएको खण्डमा त्यसको संशोधन पनि गरिन्छ । जस्तोसुकै कानूनविद्ले बनाएको कानून भएपनि कुनाकाप्चामः लुकिराखेका अपठ्याराहरू कानूनविद्को अनुभवसम्म नपुग्ने हुन्छ । त्यस्तै दीर्घकालीन सोचाइमा कानूनविद् पनि परिपक्व हुन्छ भन्न सकिँदैन । यसैको कारण समाज र राष्ट्रमा कानूनी समस्या आइनै रहेको हुन्छ । आइपरेको समस्याको यथाशक्य छिटो निराकरण गर्ने कोसिस गरी कदम चाल्नु कानूनमन्त्रालयको ठूलो दायित्व हुनेछ ।

कानूनको संरचनामा सामाजिक, आर्थिक, धार्मिक, राजनैतिक आर्थिको प्रकृति भिन्नाभिन्न हुने गर्दछ । राज्यको कानूनले जस्तोसुकै कुराको किटान गरिराखेपनि सामाजिक र धार्मिक जरता कानूनले राज्यको कानूनलाई हाँक दिइराखेको हुन्छ । यस्ता हाँक प्रतिहाँकमा न्यायाधीश र राजनैतिक शक्तिवालाहरूको विवेकी र दुराग्रहीको भूमिका पनि जटिल भएर रहेको हुन्छ । जस्तो सुकै कानून भएपनि व्याख्याकर्ता र निर्णयिको दिल दिमाग नै यसमा मूलरूपमा भूमिका खेल्ने हुन्छ । यसैले नैतिक चरित्र मानवीय स्वच्छ गुण नभएका कागजी विद्वान्हरूलाई कानूनी विभाग सुम्पनु देशवासीको लागि सराप सिद्ध हुन जाने हुन्छ । सबै पूर्वाग्रहरहित र निष्पक्षरहित हुने नाले नै यसलाई 'न्याय' भनिएको हो । नौसिंगको आधारमा व्याख्या गरी वास्तविक प्रमाणभन्दा तर्कको प्रमाण बढी प्रयोग गर्ने विद्वान् भनाउँदाहरूको चयन गर्ने अधिकारवर्ग अति आदर्श र संवेदनशील हुनपर्ने कुरा सामान्यजनले चिन्तन गरी हिँड्ने हुँदैन । समाजमा अनि राष्ट्रमा लब्धप्रतिष्ठितवर्गलाई यस विषयको चिन्तना हुनु अति आवश्यक कुरो हो । राष्ट्रहित भनेको सरकारको हितमात्र होइन न मानिसकै मात्र हित हो । चराचर जगत्को ख्याल राखी आध्यात्मिक भौतिक दुबै कुराको हित जसबाट त्यो हितको निरन्तरता कायम हुन्छ त्यही नै राष्ट्रहित हो । यसैले अवस्था व्यवस्थामा कानून अपठ्यारो पर्न आउन सक्छ र त्यसको निराकरणको प्रक्रियामा तदारुखता रहनु अति आवश्यक छ ।

एउटा कानूनको उदाहरण लिन सकिन्छ कि मुडिएको अथवा संन्यासी भेष लिएका र भिन्न अनगारिका भएका ले आफ्नो घरको अंश लिन पाइँदैन तर त्यस्ताको शेषपछि आफ्नतले दाबी गरी लिन सक्ने भएको छ । हाडनाताँकरणी र फुपूचेला मामाचेला आदि सामाजिक व्यवहार र ऐनहरू धेरै यस्ता विरोधाभास रहेका कानून छन् । यस्ता कानूनहरूको संबन्धमा विषयसँग सरोकारवाला सरकारी निकायले तत्काल निराकरण गर्नेतिर ध्यान दिनु अत्यन्त आवश्यक देखिन्छ । जनतामा भ्रम पर्ने विषयमा वास्ता नराख्नु भनेको गैरजिम्मेवारीको पराकाष्ठ हुनेछ । यस्ता कुराको समाधानका लागि समाजसेवी, राजनैतिक कार्यकर्ता र धार्मिक अगुवाहरूले ध्यान दिनेछन् भनी आशा लिनु स्वाभाविक छ ।

बौद्ध दृष्टिकोण - एक टिप्पणी

- पुष्परत्न शाक्य

मानिस जन्म हुने बित्तिकै सम्पूर्ण क्लेशबाट मुक्त भएर ज्ञानको उपदेश दिन सक्ने भए सिद्धार्थ गौतमलाई २६ वर्ष गृहस्थजीवन दिताएर गृहस्थाग गरी ६ वर्षसम्म कठोर तपश्चया गर्नुपर्ने आवश्यकता पनेथिएन। बुद्धत्व प्राप्त गरी बुद्ध भएका गौतम बुद्धजस्ता व्यक्तित्वका द्वारा राहुललाई पनि जन्मले बुद्ध नकहलाई उहाँले ७ वर्षको उमेरमा आमणेर भई ज्ञान प्राप्तिका लागि जीवन अर्पण गरेको देखिन्छ तर बुद्धको छोरा बुद्ध कहलिएको देखिँदैन। भनाइको तात्पर्य कुनैपनि व्यक्तिसँग जन्मले ज्ञान प्राप्त गर्ने, बुझ्ने, स्मरण गर्ने क्षमता बढी वा घटी हुन सक्छ तर प्रयत्न, प्रयास र परिश्रमविना कसंलाई केही पनि हासिल भएको देखिँदैन, यो बौद्ध दृष्टिकोण हो।

गौतम बुद्धको दर्शन, उपदेश हामी धेरै नजानौला तर एडाटा कुरा के भने उहाँले आपनो निजी स्वार्थ, पारिवारिक सुख, मोजमज्जा, रसरंगसा नरमाइकन सगातार ४५ वर्षसम्म लोकको कल्याणको लागि परिश्रम गर्नुभयो। उहाँले भिक्षा ग्रहण गरी जीविका गर्नुभयो। जति अवधिसम्म ज्ञान उपदेश दिँदा पनि उहाँको ज्ञानको भण्डार सकिएको भन्ने बुझिँदैन। जति जनाले त्यस बेला धर्मसम्बन्धित कुरा सोधे, ती सबैको उत्तर उहाँले दिनुभयो। उहाँभित्र ज्ञानको भण्डार अझ कति बाकी छियो होला, कसंलाई थाहा छैन। अचेल यस प्रकारका बहामानबको क्षमतालाई अनंत ज्ञान (*Infinite Intelligence*) भनेर भनिएको सुनिन्छ।

भगवान् बुद्धले आपनो ज्ञान प्राप्तिको क्षमतालाई गोप्य राखेका छैनन्। उहाँले स्पष्टरूपमा “अत-

दीपो भङ्” “आफू प्रकाशवान् होऊ” भनेर मार्गदर्शन गर्नुभएको छ। आफू प्रकाशवान् (*enlighten*) कसरी हुने भन्ने कुरामा बौद्ध दृष्टिकोणले अर्हत् भएको व्यक्तिप्रकाशवान् भएको भनिन्छ। अर्हत् अर्थात् शब्दनाश गरेका व्यक्तित्वको अर्थ आपनो दुष्ट विचारहरू, अर्कोलाई शोषण गरी मोज मज्जा लुट्ने विचारहरू अर्थात् राग, द्वेष, मोह जस्ता दोषहरू (*Evil*) लाई समाप्त गरेको व्यक्तित्व भन्ने बुझिन्छ। सबै खराब दोषहरू मनुष्यको आपनो स्वभाव, प्रकृति (*Nature*) भित्रकै कुराहुन तर यी कुराहरू प्रकृतिको भएतापनि दोषहरू समाप्त भएपछि व्यक्तिमा निर्दोष गुणहरू पनि प्रकृतिले आपूर्ति गरिदिने प्रकृतिको क्षमता भएको देखिन्छ। भनाइको तात्पर्य व्यक्तिमा करुणा (*Compassion*), दया (*Kindness*), इमान्दारी (*Honesty*) लगनशीलता (*Senses of belongingness*), कर्तव्य परायणता (*dutifulness*), जस्ता अति आवश्यकीय मानवीय गुणहरूको उत्पत्ति पनि प्रकृतिले नै गर्दछ। यसरी यी कुराहरूको प्राप्तिको लागि अस्थास गर्नु नै धर्म गर्नु भन्ने बुझिन्छ। धर्मको लागि व्यक्तिगत प्रयत्न गर्ने व्यक्तिमात्र असल मान्छे (*a good man*) हुने भएकोले यस्ता मानिसहरू समाजको सुख, समृद्धि र शान्तिको लागि अति उपयोगी र लाभदायक हुन्छन्।

धर्म मानिसको व्यक्तिगत आस्थाको कुरा हो। आस्थाको आधारमा जीवन पढ्दति (*Way of life*) आ-आपनो प्रकारको फरक हुन्छ। आफूले सोचे अनुसार धर्म, कर्म गर्ने पाउनु नै मानिसले पाएको व्यक्तिगत स्वतन्त्रता हो र स्वतन्त्ररूपबाट आपनो जिन्दगीको निर्णय (*Decision*) आफै गर्दै आगाहि बढ्ने मान्छेले

अस्थयमा धर्मको मर्म पनि बुझने क्षमता हासिल गर्दछ । बौद्ध दृष्टिकोणले धर्मको मर्म भन्नाले चतुरार्थ सत्यको प्रक्रियाबाट तथ्यहरू बुझ्ने प्रयास गर्नु हो । अर्को शब्दमा व्यक्तिमा समाजका समस्याहरू छन् ती समस्याहरूको कारण छन्, कारणहरूलाई निरूपण गरेपछि समस्या समाधान गर्न सकिन्छ र सम्यक् (ठीक) तरीकाले मात्र समस्या समाधान न निर्पाद्य भन्ने चिन्तनप्रणाली न बौद्ध दृष्टिकोण हो । कुनै कुरा बुझेर धारण गर्नु धर्म हो अर्थात् जस्तो बुझिएको छ त्यसे अनुसार व्यवहारमा परिवर्तन गर्नुपर्दछ । मनपरि काम गर्ने स्वेच्छाचारी मान्छेले धर्म गरेको ठहरिन्दैन । यसलाई उदाहरणको रूपमा सम्झाउँ) कुनै बच्चा रोयो, असाध्य रोयो । के गर्ने ? यिटेर चुप चुप भन्ने कि ? होइन, पेट दुखेर रोएको हो कि ? कहीं चोटपटक लाग्यो कि ? भोक लाग्यो कि ? भनेर खोजी पत्ता लगाउने अभ्यास गर्दा ज्ञान (*intelligence*) मा वृद्धि हुन्छ । बच्चालाई यिटेर शान्त गरायो भने आमाले कारण थाहापाएन । ज्ञानको विकास भएन । स्वेच्छाचारी व्यवहार भयो । यस्तो व्यवहार बौद्ध दृष्टिकोणभित्र पर्दैन ।

बौद्ध दृष्टिकोण उत्पत्त गर्नुका लागि प्रारम्भिक कुरा अहंतप्रति आस्था राख्नु हो । अहंतप्रतिको मान्यताले व्यक्तिलाई शान्ति र शान्तिपूर्ण विकासप्रति आस्थावान् बनाउँछ । बृद्ध, धर्म र संघ जस्ता संस्थागत शब्द (*institutionalised words*) प्रति भढा उत्पन्न भएपछि पञ्चशील पालना गर्न, प्रार्थना गर्न प्रेरित गराउँवँछ । पञ्चशील लिनु भनेको एक किसिमको शपथ लिनु हो । यो शील लिएपछि अर्थ बुझेर बृहतापूर्वक पालन गर्दू भन्ने सकारात्मक मनस्थिति हुनुपर्दै । यहाँ यो स्मरणीय छ कि पञ्चशीलमा उल्लेख भएका प्राणी हिसा, चोरी, परस्तीगमन, झूठो कुरा यी

चार कुराहरू बिनयपिटकअनुसार भिक्षुहरूले पनि गम्भीर रूपले गर्ने अनुशासन भएकोले यो कुराहरूमा आस्था नभएको मान्छे बौद्ध कहलिन लायक हुँदैन । बाकी एक शील रक्षां गाँजा नखाने कुरा, यो खाएपछि चित्तवृत्तिमा मानिसको सन्तुत्तन कायम गर्न नसक्ने, ज्ञान प्राप्तिको सहयोग नपुने भएकोले सज्जन मान्छेले यो कुलत छोडोस् भनेर यो शील राखेको बुझिन्छ । साथै कोकिन एल, एस डो, चरेस, स्प्याक आदि नखाने कुरा पनि पञ्चशीलभित्र पर्नुपर्ने देखिन्छ । यसरी पञ्चशीलको पालनाले बौद्ध दृष्टिकोणअनुसारको शील स्वभाव उत्पत्ति हुनुका साथै व्यक्तिको इच्छाशक्ति (*Will power*) मा वृद्धि भई विस्तारै ज्ञान प्राप्तिमा सधाउ पुग्ने हुन्छ ।

कपर्यू

- लक्ष्मी अष्ट

आज भोलि फेरि एक पटक
मेरो इन विष्फोटकको
वपर्यू लागे ज्ञाँ बोक लागे ज्ञाँ
शून्य शून्यमा परिणत भेरहेछ ॥
मेरा सुन्दर कल्पनाहरू
मेरा सुन्दर विचारहरू
मेरा सत्कर्महरू सबै हराए ज्ञाँ
मनमा सधैं वेचेनको तनावका
लहरहरू भौलाइरहेछ ॥

आगो लागेको पनि होइन
आगो बलेको पनि देखिन्दैन
तर मेरो मनभरि मुटुभरि
आगोको उबाला दन्किरहै ज्ञाँ
मुटु पोलिरहेछ ॥

किनकि म आफन्तबाटै
पीडित भै अपमानित भई
सधैं सधैं आकाशबाट ज्ञाँ ज्ञाँ ज्ञाँ
वाध्यता बोक्ने विवश भएको मान्छे भएको
बौद्धको वेशमा महत्त्वहीन
कपर्यूको कपर्यूले मलाई अवश्य गरेको छ । ●

अमरविद्याज्योति (अमर बाँडाको विद्वता)

- शिवकुमार प्रधान
बागलुङ

शंकराचार्यका शिष्य, ती गुरु-महाराज भनाउंदा-हरूले राजाको कान फुक्न लागे - “सरकार, अमरसिंह पराजय भए, गुरुवर शंकराचार्यको विजय भो !”

राजाले भे - “हो र ?”

“उनी शास्त्रार्थमा गुरुका छगाडि बस्नै सकेनन्, डरले भागिहाले ।”

“के गर्ने त ?”

“जय-पराजयको घोषणा गर्ने, निर्णय दिने, अन्य उपाय छैन ।”

राजा उठेर घोषणा गरे - “अमरलिहको पराजय भयो, गुरु शंकराचार्यको शानदार विजय . . .”

सारा भाई मारदार र अन्य प्रवसरवादी-हु थपडि मारेर यो निर्णय सर्वसम्मतिबाट पारित भएको जनाइ दिए । सबैले अङ्गारोमा झटारो हाने, अङ्गारोको पदमा न्याय लुकाए । भेद खुल्दै आयो । दर्शकहरू नटुवा-हरूको षड्यन्त्रपूर्ण नाटक देखेर आपस्तमा कानेखुशी गर्न लागे । यस्तो घोर अन्यायले ती आश्चर्य चकित भए ।

मौकावादीहरू धनबिसेर यही मौका ढुकेका थिए । तिनको विकारयुक्त आशा साकाररूपमा परिणत भयो । ती खशीले मुसुमुसु हाँसिरहेका थिए । तिनलाई खोस्नु, तानु र जित्नु नै जीवन यियो ।

अन्याय विचारशील मानवको लक्षण हैन, विवेक हैन, सर्वथा दानवको लक्षण हो ।

दर्शकहरू कोही मुख राता, पीरा र नीला थिए । तिनमा अनेक भावका नरनारीहरू थिए । त्यहाँ कोही

घुँडा धसेर छाती फारेर झोका झोकी तथा रम्कारन्की गर्न लागे । एक एक डफका एक एक पक्षका थिए । तर राजाको विवेकहीन फैसलाले सबै कुराको ढुङ्गो लाग्यो ।

मानिस छल्ले हार्छ, तर उठ्न निम्नि लड्छ, हरहमेशा ऊ मर्दैन, विरेञ्जितै पनि गर्छ ।

निके वेरपछि अमरसिंह आइपुगे र त्यहाँ राज-सभाको चालढाल देखेर उनी अचम्पित भए । उनको मुटु ढक्क फुल्यो, श्वास रोकिए जस्तो भयो । निधारमा रेखाहरू खुम्चिए । उनको मन आशा र निराशामा झुल्न लाग्यो । उनले भने “खै, मेरो आसन ?”

मन्त्रीले उनको कीमल छातीमा बचनको बज्ज-मुण्ठो प्रहार गर्दै भने “आसन ढल्यो, शस्त्रार्थमा स्वामी शंकराचार्यको विजय भयो ।”

अमरसिंहले आकाशमा बदली, धरतीमा ढुरी चलेको अनुभव गरे, राजसभामा तुवालो छाएको देखे । उनले निढर भएर भने “उनी शास्त्रीय ज्ञानमा बालक छन्, वाणीमा अक्ष पनि तपःपूत थोज र तेज छैन, ब्रह्मको अव्याहत ज्योति प्राप्त भएको छैन । यहाँसम्म कि संस्कृतभाषामा शुद्धाशुद्धिको विवेक उनमा छैन ।”

“किन ? कसरी ?” मन्त्रीले प्रश्न गरे ।

अमरसिंह आपनु अडानमा ढूढ थिए । मनमा अविचलित भाव थियो । उनले भने, “उनी शास्त्रार्थमा मवाट पाँच पटकसम्म पराजय भएका छन् । आज जातिवाद, नातावाद, र कृपावादको नारा दिएर उनी नेपालमा प्रवेश गरेका छन् । उनले अपना शिष्यशाखा

राजदरवारमा हुलेका छन् । यो सत्यको हत्या हो ।”

मन्त्रीले जङ्गिएर भने, “अमरसिंह ! यस्तो ढिपी किन ? हानथाय किन गढो ? श्रोरालो लागेको मृगलाई बालाले पनि खेद्छ । यस्तो अर्थमा अब तिमीले अन्यं नगर । सरकारबाट जे जस्तो घोषणा भो, त्यही सर्वसंभत हो ।”

दशंकहरू आपस्तमा कुरा गर्न लागे, “ठूला ठूलाको भेङ्गडामा सानातिना किचिन्छन् तर जसलाई भाग्यले ठगेको छ, उसलाई सबैले हेँछ । न्याय र अन्याय बुझ्नेले थाहा पाउँछ । थाहा नपाउन्ने रुखै थोक रास्त भएको ठान्छ । अमरसिंहले आकाश-पातल एक देख्न लागे । उनले शान्तभावले भने “सरकार, म अन्यायमा पर्ने, यो अन्याय, टिक्कतेन शंकराचार्य संस्कृत भाषामा र वेदान्त ज्ञानमा विद्यार्थी नै छन् । कति विषयमा उनलाई एकजात ज्ञान छन् । उनले मुखको परिपाठले ठीक पार्न खोजेका हुन् । कसले विश्वास गर्द ?

राजाले तिरकारपूर्वक मुख बिच्काउँदै ठट्योली हाँस्त हाँस्ते भने, “अमरसिंह, राजसमाको निर्णयमा भंग्ले केगर्ने ? तिभ्रो पराजय भो, शंकराचार्य विजय ।”

गुरु महाराजहरू मनममे खुशी भएन भने, “बल्ल अमरसिंहको हाँसको चाल न कुखुराको चाल भयो । सुसार भन्दा सुसार ठूलो । हत्यतको काम लतपत । उनको ज्ञान कता हो कता ।”

सरस्वतीका जीवन्त वरदगुव अमरसिंह, जसको वार्गेभव अनुपम र अद्विनीय थियो, राजसमामा त्यब्रो अपमान, अप्रतिष्ठा तथा अनादर देख्ना शंकराचार्यले मनमने पश्चात्ताप गर्न लागे, उनी आत्मरात्मनिले व्यथित भए, धाँखा भईभइकन आफू अन्धो बने जस्तो माने तर सूर्यलाई हुत्केलाले ढाकेर ढाकिँदैन । अमरसिंह त्यस युगका ठूला दार्शनिक, संस्कृतभाषाका प्रकाण्ड विद्वान्

तथा वेदान्तका उच्चवल नक्षत्र थिए । उनले उपदेश दिँदा लात पाए ।

अमरसिंहले उठेर भने, “सरकार । नियाँ निसाफ दैबले गर्नेछन् । मानिसको हाड नभएको जिब्रो जता पनि लट्पटिन्छ । आपनु होसहवासै हुँदैन । मुखमा जे आउँछ त्यही बोल्दछ । अब नेपालमा विद्वान्को सम्मान कहिल्ये हुनेछन् । ती धूलोमा उम्नेछन्, धूलोमै फुलेछन्, अनि धूलोमै ओइलाएर झन्नेछन् ।

सबैले मनमने भने, ‘सत्यमा डढेलो लाग्यो, अब असत्यको सांधी रहन्न । बौद्ध भिक्षु भिक्षुणीहरू पिल पिल गर्दै रह लागे । ती हात जोडेर धाँखा चिस्तेर भगवान् बुद्धलाई संक्षिरहे ।

अमरसिंह एकछिन अबक न बबक परे, रिगटा लागे जस्तो माने । उनको मन व्याकुल थियो, धाँखा अशुपूर्ण थिए, मुखमण्डल अन्यायले ढासे जस्तो थियो । उनले भरभराउँदो फिलिङ्गोले नेपाल जलेको अनुभव गरे तर उनको मुखको चहक उच्चवल, उर्वर र सुन्दर देखिन्थ्यो । अन्याय गर्नु जंगलीहरूको लक्षण नै हो, न्याय गर्नु सम्य मानवताको प्रतीक हो । सबैले उनको मुख निदाउरी र मालिन्य देखे । उनी विवश भएर आपनु आथमतिर फर्के ।

बिहानीपख अमरसिंह पर्वतमालामा प्रवस्थित आपना गुरुआधमतिर गए, जुन स्थान हिमशृँखलाको प्रलंकारले अलंकृत थियो, जहाँको हरियाली रमणीय देखिन्थ्यो । वरपर स साना पर्वतका थुम्काहरू थिए, जहाँ अनेको प्रकारका फ्लहरू फुलिरहेका थिए, भमरहरू झुमिरहेका थिए, चरा-चुरुङ्गीहरू रमाइरहेका थिए । उनले हिमालयको छहारीमा, पर्वतीय एकान्त रम्य स्थानमा प्रकृतिको जीवन्त रूप देखे । यही पुष्कर पुरस्कारको अनिवार्य अनुभूतिबाट उनी विभोर भएसे । त्यहाँ उनले निकै दिनतपस्यात्मक जीवन कितामा

भिक्षु संघरक्षित महास्थविर

- रत्नसुन्दर शाक्य

आधुनिक युगमा विश्वमा बृद्धधर्म व्यापक रूपमा प्रचार-प्रसार गर्नेमा विशेष भूमिका निभाएका व्यक्तिहरूमा शिक्षु संघरक्षित महास्थविर पनि प्रमुख हुनुहुन्छ ।

उहाँको जन्म २६ अगस्त १९२५ का दिन लण्डनको एक सम्पन्न परिवारमा भएको थियो । उहाँको बाल्यावस्थामामे आफ्नो अस्वत्थताको कारण ट्कूल जान नपाएका उहाँले स्वाध्ययनबाट नै ज्ञानदृढ़ गर्दै लगेका थिए । उहाँले विशेषतः पश्चिमी साहित्य एवं कलामा नै अध्ययन गर्दै लगेका थिए ।

सन् १९६६ मा बोलो विश्वयुद्ध शुरु हुनासाथ सन् १९४० मा उहाँ पनि परिवारको साथ पश्चिमी भूमागमा रहन जान बाध्य भएकाथिए । त्यहाँ पनि उहाँले आफ्नो अध्ययन यूरोपको प्राचीन र आधुनिक साहित्यमे लाग्नुभएको थियो । यसे अन्तर्गत उहाँले आफ्नो अध्ययन पश्चिमी साहित्यबाट पूर्वेली साहित्यमा राख्नुभयो । उहाँले आफ्नो अध्ययन सिर्फ साहित्यको गवेषणामा मात्र सीमित नगरी पूर्वेली धर्महरूमा उनि दिलचस्पी राख्दै जानुभएको थियो ।

साहित्यको अध्ययनअन्तर्गत एकदिन उहाँले रवियन महिला मैडम ब्लावर्ट्सको (*Madame Blavatsky*) द्वारा दुई खण्ड भएको “*Jsis Unveiled*” नामक ग्रन्थ पूरा दुई पटक अध्ययन गरिसकेपछि निश्चित गर्नुभयो कि ग्रन्थ उहाँ कहिल्यै क्रिश्चियन हुने छैन । स्मरणीय छ, मैडम ब्लावर्ट्सकी “*The Theosophical Society New York*” का एक सह-संस्थापक थिए । प्रमुख संस्थापक हेनरी स्टीज अल्कोट (*H. S. Olcott*)

थिए ।

यस जीवनीका चरित्र नायक *Dennis Ling wood* ले १७/१८ वर्षको अवधिभित्रमे पूर्वेली धर्म-अन्तर्गत बुद्धवर्मसित पनि परोचित भइसकेका थिए । यसमा उहाँलाई विशेष सहयोग “*Buddhist Society of London*” का सदस्यहरू थिए । ती मिवहरूमा पनि *Clare Cameron* (कलार केमेरोन) र *Arnold Price* (अर्नल्ड प्रिस प्रमुख थिए । *Clare Cameron* लण्डन बौद्ध संघको पत्रिका “*The Middle Way*” का सम्पादक थिए त *Arnold* पनि एक लेखक थिए ।

यसप्रकार भावी एक बौद्ध धर्मदूत हुनेबाट *Dennis Lingwood* ले आफ्नो देशमा रहनुभएको बेलामे बुद्धधर्मका विशेष महत्वका कुराहरू अवगत गर्न सकेका थिए । त्यसैमा जब उहाँ आफ्नो जीविका लण्डन को संचार विभागमा कार्यरत हुनुभएको बेला बुद्धधर्म का दुईवटा ग्रन्थ अध्ययन गर्नुभएको थियो । ती ग्रन्थको अध्ययन पश्चात् उहाँले आफुलाई पूरा बौद्ध धर्मलाई स्वीकार्नुभएको थियो । यसको साथै चिकित्साशास्त्रमा पनि उहाँको दिलचस्पी थियो । त्यसमा पनि लागेबापत ज्ञानमामा यसे अन्तर्गत २३ अगस्त १९४४ (आफ्नो १६ वर्षे जन्मदिनको ३ दिनग्रागाडि) का दिन ब्रिटिश सेनाका एक कर्मचारी भई बम्बई आउने मौका उहाँलाई प्राप्त भयो ।

बम्बईबाट उहाँ दिलीस्थित नवनिर्मित संस्कृत प्रधान कार्यालयमा पुग्नुभयो र दुई महिनाजस्ति दिल्लीमा दर्शनीय स्थलहरूको अवलोकनपश्चात् मात्र आज्ञा कार्यमा लाग्नुभयो । विलीबाट उहाँ पुनः श्रीलंकामा सङ्का (*Transfer*) हुनुभयो ।

श्रीलंकामा, उहाँले आपनो सम्पर्क सिर्फ बौद्ध-विहारहरूको अवलोकन एवं बौद्ध भिक्षुहरूसित मात्र गर्नुभएको थिएन कोलम्बोसित 'रामकृष्ण मिशन' मा पनि सम्पर्क राख्नुभएको थियो ।

७ महिनाको श्रीलंकानिवासकालमा उहाँले सेनिक कार्यको अतिरिक्त विशेषतः रामकृष्ण मिशनका अनेक स्वामीहरूसित सम्पर्क राखी कलकत्ता आउनुभएको थियो । कलकत्तामा पनि उहाँले 'रामकृष्ण मिशन' को प्रमुख केन्द्र 'बेलर मठ' को अवलोकन पूर्णरूपमा गर्नुभएको थियो ।

कलकत्तामा उहाँले तत्कालीन केही प्रतिष्ठित बौद्ध विद्वानहरूसित पनि भेटवार्ता गर्नुभएको थियो । तिनीहरूमा विशेषतः डा. वेणीमाधव बहुग्रा, डा. नलिनाक्ष दत्त, डा. कालिदास नाग आदि प्रमुख थिए । उहाँहरूको साथ 'महाबोधि सभाको प्रमुख कार्यालय "धर्मराजिक विहार'" मा पनि उहाँ पटक-पटक जानुभई बुद्धधर्मको विस्तृत अध्ययन पनि गर्दै आउनुभएको थियो । यस्तेमा नवम्बर १९४५ मा उहाँको सेनिक समूहलाई सिंगापुर प्रस्थान गर्नुपर्ने आदेश आयो । यस अवधिभित्रमा ६ अगस्त १९४५ का दिन जापानको नागासाकी र हिरोशिमामा बम विस्फोट भइसकेपछि मात्र दोन्हो विश्वयुद्धको अन्त भएको थियो । यसे अन्तर्गत सिंगापुरमा केही सेनिक कार्य बाकी रहनाको कारण अन्तिम सेनिक जीवन उहाँले सिंगापुरमा बिताउनुभएको थियो ।

सिंगापुरमा आपनो सेनिक कार्य सिध्याई Dennis Lingwood पुनः भारत फर्कनुभयो र आपनो जीवन भारतमै बिताउने निश्चय गर्नुभयो । उहाँले परिवाजक रूप लिई भारतका विभिन्न प्रदेशहरूमा यात्रा नई रहनुभयो ।

स्मरणीय छ, उहाँको घुमाकड जीवनयात्रामा केही प्रतिष्ठित धार्मिक धर्मत्तित्वहरूले प्रभावित पारेको थियो । तिनमा एक थिइन्- मां आनन्दमाई । देहरादूनमा आपनो प्रमुख आधम रहेको उनीलाई भेटन उहाँहरू एक समूह ने अहमदावादबाट त्यहाँ जानुभएको थियो । बुद्ध-धर्मप्रति विशेष सहानुभूति भएकी मां आनन्दमाईको आधममा रही अनेक ध्यानाभ्यासको अनुभव पनि गर्नुभएको थियो । मां आनन्दमाईको आधममा रही हिन्दू-धर्मका अनेकों साहित्यहरू पनि अध्ययन मनन गरिसकेपछि उहाँ एवं उहाँका एक परम मित्र रवीन्द्रकुमार बनजी जो मां आनन्दमाईको तरफबाट "सत्यप्रिय" नामका परिवाजक भइसकेका थिए दुबै अन्तमा बुद्ध-धर्मको विस्तृत अध्ययनको निमित्त श्रीलंका जान दिल्लीबाट सीधा १७ अगस्त १९४७ का दिन मद्रास जानुभयो थियो । मद्रासमा मिलापुरस्थित "रामकृष्णमठ" मा बस्न जानुभयो जहाँ D. Lingwood = महिनाग्राही मात्र एक अंग्रेज युवकको रूपमा पुग्नुभएको थियो त अहिले एक भारतीय साधुको रूपमा ।

उहाँहरू मद्रासमा रहनुभएको बेला अड्यार स्थित "The Theosophical Society" प्रधान कार्यालयको पनि एकपटक अवलोकन गर्न जानुभएको थियो । मद्रासबाट उहाँहरू धनुष्कोटी पुग्नुभयो तर अफशोच ! उहाँहरूलाई श्रीलंकाभूमिमा पाइलो हाल्न रोक लगाइयो, उहाँहरूलाई प्रवेशाज्ञा प्राप्त नै भएन कारण उहाँहरूमा राहदानी (Identity card) थिएन । यो नियम भारतको स्वतःन्तता पछि देखि मात्र लागू गरिएको थियो । यो खबर उहाँहरूलाई थाहा थिएन । अतः उहाँहरू धनुष्कोटीबाट मण्डपम् मै फर्कनुभयो । त्यहाँबाट मदुराका केही धार्मिक स्थलहरूको अवलोकनपश्चात् पूरा दक्षिणतर्फ केप कमोरिन (Cape comorin)

मा जानुभयो । त्यहाँ बसी सुप्रसिद्ध कन्याकुमारी मन्दिरको अवलोकनपछि उहाँहरू त्रिवेन्द्रम (भेल) आइपुगे । त्रिवेन्द्रम, नागेरकोइल केप कमोरिन आदि ठाउंमा गरी उहाँहरूले पूरा वर्षदिन परिवाजक जीवनको आनन्द बिताई 'बैंगलोर' आइपुगनुभयो ।

बैंगलोरमा केही हप्ता रही उहाँहरू बस्बई आइपुगनुभयो र बस्बईबाट कहेरी गुफाको अवलोकन-पश्चात् चाँडोभन्दा चाँडो सारनाथ आइपुने उहाँहरूको मनसायथ्रानुरूप सन् १९४६ को जून महिनामा वाराणसी पुनुभयो । वाराणसीमा पनि उहाँहरू "रामकृष्ण मिशन" के एक शाखामा रहनुभएको थियो ।

उहाँहरूको ३ वर्षको परिवाजक जीवनपश्चात् निस्कर्षमा मानवताको लागि बुद्ध-धर्मको व्यापक प्रचार-प्रसार गर्ने आशयले सारनाथ पुगी भिक्षु हुन आतुर भएका थिए तर सारनाथमा रहनुभएका एक भिक्षुले उहाँहरूलाई यससम्बद्धी काशी-हिन्दू विश्वविद्यालयमा पाली र बौद्ध दर्शनशास्त्र अध्ययन कार्य गर्देआउनुभएका बौद्ध विद्वान् भिक्षु जगदीश काशयप (सन् १९०८-७६) संग सरसल्लाह लिन सल्लाह दिए । अतः उहाँहरू दुबै जना धर्मप्रिय (Dennis Ling Wood) र सत्यप्रियले भिक्षु जगदीश काशयपलाई भेट्न काशी-हिन्दू विश्वविद्यालयमा पुगे ।

धर्मप्रिय परिवाजकले भिक्षु जगदीश काशयप-लाई सन् १९४४ मा श्रीलंकाको विद्यालंकार परिवेणमा देखिसकेका थिए । उहाँ तब "त्रिपिटकाचार्य" उपाधि हासिल गर्न श्रीलंका आउनुभएको थियो । यहाँ पनि पुनः उही भिक्षुसंग प्रव्रजित हुन सरसल्लाह लिन पाए-बाट धर्मप्रिय परिवाजक खुशी भए ।

भिक्षु जगदीश काशयपले उहाँहरूलाई तथागतको परिनिर्वाणस्थल कुशीनगरमा गई त्यहाँ स्थित भारतका

अतिज्येष्ठ थेरवादी भिक्षु ऊ. चन्द्रमणि महास्थविर (सन् १९७६-१९७२) को हातबाट प्रव्रजित हुन सल्लाह दिए साथै एक परिचयपत्र पनि लेखिदिए । अतः ती दुबै परिवाजक सारनाथ एवं बनारसबाट घुमककड़ जीवन अनुरूप पंद्रले ८ दिन बिताई कुशीनगर पुग्नुभयो ।

कुशीनगरमा १२ मई १९८१ (ब. सं. २४६३ बैशाख पूर्णिमा) का दिन उहाँहरू दुबै जना ऊ. चन्द्रमणि महास्थविरको आचार्यत्वमा प्रव्रजित भई सत्यप्रिय परिवाजक "आमणेर बुद्धरक्षित" र धर्मरक्षित नामबाट प्रव्रजित भए । (क्रमशः)

धन्यवाद ज्ञापन

'आनन्दभूमि' को निरस्तरता एवं प्रगतिको कामना गरी आफ्नो आजीवन ग्राहक रकममा थप सहयोग दिनुभई सघाउने महानुभावहरू १. नीरज बज्राचार्य, हङ्खावाहाः, यल, रु. ३००-
२. नीलशोभा शाक्य, मरु, (छाउनी), रु. ३००-
३. कमलाशोभा स्थापित, वटू, काठमाडौं ३००।-

४. श्रीनता शाक्य, ढल्को, काठमाडौं रु. ३००।-
सहयोगको लागि वहाँहरूप्रति आनन्दभूमि परिवार हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछ । साथै सहयोग जुटाइदिनु हुने— ल. पु. नागबहालका हीराकाजी सुजिकालाई पनि धन्यावाद व्यक्त गर्दछ ।

आनन्दभूमि परिवार

बौद्ध युवाहरूको कर्तव्य

- मन्दिरा महर्जन

नेपाल एक बुद्ध जस्ता महामानव जन्मनुभएको पवित्र तीर्थस्थल हो । बुद्धले शान्तिको सन्देश दिनु-मएको छ । वहाँलाई *Light of Asia* पनि भन्ने गरिन्छ तर साँचे भन्ने हो भने वहाँ विश्वमा नै शान्ति-सन्देश फैलाउने व्यक्ति हुनुहुन्छ ।

बुद्ध देपालमा जन्मनुभयो । वहाँले ज्ञान प्राप्त गर्नुभयो साथै प्राप्त गर्नुभएको ज्ञानलाई प्रचार प्रसार पनि गर्नुभयो । यति हुँदा हुँदै पनि वहाँ जन्मनुभएको देश नेपालमा नै यस बुद्ध धर्मको रास्तोसँग प्रचार प्रसार हुन पाएको छैन र यस धर्मलाई सबैले समानरूपमा पालन गर्न पाएका छैनन् । यसको मुख्य कारण बौद्ध धर्म-को प्रचार प्रसारकहरूको नेतृत्वको कमी हो ।

बुद्धले ज्ञान प्राप्त गर्नुभयो तर त्यो रास्तोसँग प्रचार प्रसार हुन सकेको छैन । मुख्य कुरा वहाँले दिनु-मएको उपदेशलाई रास्तोसँग बुझी त्यसलाई पालन गर्न चाहनुपर्छ । साथै अरुलाई पनि पालन गर्न लगाउनुपर्छ । यसो कुरामा बौद्ध युवाहरूको कर्तव्य पनि हुन जान्छ । न्हामानव बुद्धको एउटा गाथा छः—

‘अत्तानं एवं पठमं परिष्ठपे निवेस्ति

अक्षयमञ्जनुसासेऽच नाकेलिसेष्यो पण्डितो ।’

यसको अर्थ— कुनै काम गर्दा, अरुलाई कुनै कुरा नै सिकाउँदा पहिले आफूलाई नै ठीक ठाउँमा राख्न चाहनुपर्छ, आफूले पहिले जान्नुपन्यो र सिकनुपन्यो । त्यस-पछि मात्र अरुलाई भन्नु र सिकाउनुपन्यो । साथै आफूले जे सिकायो त्यसलाई आफूले अनुसरण गरी लालना गरेर देखाउनुपर्छ । यही बौद्ध धर्मको एउटा कथित हो । आफूले जे भन्छ, जे सिकाउँछ त्यो कुरा

आफूले पालन गर्न निकै गाहो हुन्छ । हात्रो समाजमा भन्ने चलन छ कि गुरु बन्न सजिलो हुन्छ र चेला बन्न गाहो हुन्छ । यसे कारणले गर्दा नै सिक्के व्यक्तिहरूमा नरास्त्रो भावना पनि पैदा हुन जान्छ । त्यसले हामीले जे भन्छौं, जे सिकाउँछौं त्यो कुरा पहिले आफूले नै पालन गर्न सकनुपर्छ ।

हालको विकसित बैज्ञानिक युगमा श्राएर युवाहरू विभिन्न समस्याले ग्रस्त हुन गरेका छन् । हालका युवाहरूको मुख्य समस्या पढाइ लेखाइमा मन नजानू, समाजमा व्याप्त विभिन्न विकृतिहरूद्वारा प्रसित हुन्, Drugs, हिरोइन जस्ता लागूपदर्थिका दुर्व्यसनीले ग्रस्त हुनु श्रादि हुन् । यी समस्याहरूको कारणले गर्दा भविष्य-का कर्णधारको रूपमा मानिने युवाहरू विद्यमित भइरहेका छन् । हाल बजारमा निस्किरहेका केही नरास्त्रा अथवा अनुपयुक्त पद्धतिका र मुख्य गरी लागू पदार्थको दुर्व्यसनीको कारणले गर्दा हात्रो समाज नै समस्यामा परिरहेको छ । यस किसिमका समस्याहरू मुख्य गरी Teenager हरूमा हुने गर्छ । यी समस्याहरू साथीको संगतको कारणले गर्दा एक व्यक्तिबाट अर्को व्यक्तिमा प्रसार हुन गइरहेनो छ । जब कुनै पनि व्यक्तिले साथीको संगतले गर्दा लागू पदार्थको प्रयोग पहिलो पटक गर्छै, त्यसबेला त उसले त्यसलाई घनोरञ्जनको रूपमा लिन्छ र त्यसको प्रयोग गर्दा के हुन्छ भन्ने चासो पनि उनमा हुँदैन तर जब उसले एक दुई पटक त्यसको प्रयोग गरेको लागूपदार्थ उसको रगतमा मिसिन जान्छ त्यसबेला ऊ त्यसबाट मुक्त हुन गाहो पर्छ । लागूपदार्थबिना त ऊ

बाँचन पनि नसक्ने हुन्छ । लागूपदार्थ उसको विभिन्न संग बन्न पुराइ । पहिलोपटक मनोरञ्जन र विभिन्न उत्सुकताको कारणले गर्दा प्रयोग गरेको लागूपदार्थ पछि गएर उसको लागि अपरिहायं बस्तु बन्न जान्छ, जसले गर्दा समाजमा विभिन्न दुर्घटनाहरू घट्न जान्छ । पहिले त उसले त्यो बस्तु प्राप्त गर्न आपने घरमा चोरी गर्छ । उसको घरमा चोरी गर्दा त उसले सजिलं गर्छ तर जब उसलाई घरको चीजबाट अपर्याप्त हुन्छ त्यसबेला उसको चोरी गर्ने काम बाहिर पनि व्याप्त हुन जान्छ र ऊसान्छे हरूसँग लुटपीट गर्ने काममा समेत संलग्न हुन्छ । अन्त्यमा गएर त्यो व्यक्ति लागूपदार्थको निमित्त अरुलाई मारेर ऊसंग भएको गहना र पंसा लिनसम्म पनि तयार हुन्छ । यसरी साधारण मनोरञ्जनको रूपमा प्रयोग गरिएको लागूपदार्थको कारणले गर्दा कुनै पनि युवा समाजमा विभिन्न नराञ्चाकामहरू गर्न विवश हुन्छन् ।

अहिले नेपालमा बुद्धधर्मको राष्ट्रोसंग प्रतार हुन सकेको छैन । यसको मुख्य कारण बुद्धधर्मका प्रसार-कहरूले राष्ट्रोसंग नेतृत्व गर्न नसक्नु हो । अहिले बौद्ध धर्मको प्रचार नहुनको कारण नेतृत्वको कमजोरी हो । जसरी युद्ध जित्नको निमित्त कुशल Commander को जरूरत पर्छ, त्यसरी नै बौद्ध धर्मको प्रचार गर्न कुशल नेतृत्वको आवश्यकता पर्छ । कुनैपनि युद्ध जित्नको निमित्त कम्याण्डरले आपना सिपाहीहरूलाई राष्ट्ररी परिचालन गर्न जरूरी हुन्छ । यदि कम्याण्डरले राष्ट्ररी परिचालन गर्न सबैने भने ऊसंग जति विशाल सेनिक पनि युद्ध जित्न सबैने तर यदि कम्याण्डरले राष्ट्रोसंग परिचालन गर्न सबै भने ऊसंग थोरै सेनिक भएपनि युद्ध जित्न सक्छ । त्यसरी नै बौद्ध धर्मको पनि कुशल नेतृत्व भएमा पनि हामी सजिलं बौद्ध धर्मको प्रचार गर्न सक्छौं त्यसले बुद्धधर्मको अध्ययन

गरेर यस धर्म प्रतिको उत्तरदायित्व राष्ट्रोसंग बहन गरी यसको प्रचारको निमित्त राष्ट्रो नेतृत्व गर्नुपर्छ ।

बौद्ध धर्ममा बुद्धले भन्नुभएको छ—‘मेरो धर्म जसरी कुनैपनि व्यक्ति विरामी भई असक्त हुँदा उसले श्रौतविधि पाथो भने उसको रोग निको हुन्छ । चाहे त्यो नीच कुलको व्यक्ति होस् वा ठूलो कुलको, चाहे त्यो धनी होस् वा गरीब, चाहे त्यो जुनसुकै समाजको व्यक्ति होस् वा जुनसुकै ठाउँको व्यक्ति होस् विरामी भएर श्रौतविधि खाएपछि त्यसले समान असर पुँथाउँछ र समानरूपले निको बनाउँछ । श्रौतविधिले कुनै कसैमा भेदभाव गर्दैन । हाल हाञ्चो समाजमा पनि, दुःख कष्टरूपी रोग लागिरहेको छ । यसले पनि कुनै जात, कुल, धनी, गरीबमा भेदभाव गरेको छैन, सबैले समानरूपले भोग्नुपरेको छ । त्यो दुःख हटाउने उपाय बौद्ध धर्ममा बुद्धले भन्नुभएको छ कि यो सार्वजनिक उपाय हो । यसले सबैको दुःख निवारण गर्छ । यसले रोग लाग्दा विरामीले खाएको श्रौतविधिले जस्तै काम गर्छ । यसले सबैलाई समरूपले काइदा दिने धर्म हो ।

हाञ्चो समाजदेखि लिएर विश्वमा नै धेरै विकासका कायं भरहेका छन् । यसै विकासको कारणले गर्दा नै समाजका सबै क्षेत्रमा प्रतिस्पर्धा भरहेको छ । चाहे त्यो शिक्षाको क्षेत्रमा होस् वा राजनेत्रिक क्षेत्रमा होस् । यसै विकासको कारणले गर्दा एक अर्कोमा तैछाडमछाड गर्दे प्रतिस्पर्धामा आफूलाई सफल गराउन एक अर्कोमा ईर्ष्याको भावना पैदा गराइरहेको छ । यसै ईर्ष्या र डाहको कारणले गर्दा मानवजीवनमा निराशा पैदा गराएको छ । यसै निराशाले मानव आत्महत्या गर्न खोज्छ ।

मानिसहरू धेरै जसो आफ्नोभन्दा अरुहरू बारेमा सोच्ने र चासो लिने गर्दैन् । उनीहरू आफ्नो

मन्दा ग्रहले के खाए, के गरे, कहाँ गए भने बारेमा बढ़ी सोचे गर्छन् । उनीहरू आपनोभन्दा ग्रहको गत्ती और्ल्याउनतिर बढ़ी लाग्छन् । उनीहरू आफूले ठीक गरियो कि गरिएन भनी सोच्नुभन्दा ग्रहले ठीक गथ्यो कि गरेन भनी सोच्नेतिर लाग्छन् । भगवान् बुद्धले भन्नुभएको छ, “सबैभन्दा पहिले आफूलाई बदलौं त्यसपछि ग्रहको बारेमा सोचो ।” त्यसकारण पहिले आफूले ठीक गरियो कि गरिएन भनेर सोच्नुपछ । बेठीक गरेको भए त्यसलाई सुधार गर्नुपछ । यसरी आफूलाई ठीक ठाउंमा राखेपछि ग्रहले गरेको काम गत्ती भए त्यसलाई सुधार गर्न निवेशन दिनुपछ ।

बुद्धले भन्नुभएको छ । यस पृथ्वीमा भएका जीवहरूमध्ये मानिस एक सर्वश्रेष्ठ प्राणी हो । मानिसले आपनोबारेमा मात्र नसोची आफूभन्दा बाहेका जीवहरूको बारेमा सोच्न सक्छन् । मानिसले मात्र आपनो साथ आफूसेंग वरपर वातावरणसा रहेका जीवजन्तु र पशुपन्थीलाई कसरी भलो र कल्याण हुन्छ भने बारेमा सोच्न सक्छ । मानिसमात्र एक यस्तो प्राणी हो जसले ग्रह जनावर पशुपन्थीलाई हानी नगरी बस्न सक्छ । मानिसबाहेक ग्रह जनावर र पशुपन्थी परजीवी सरह र ग्रहलाई हानी नगरी बस्न सक्छेदै । मानिस भएर जन्मनुको एक सर्वोत्तम पक्ष के हो भने मानिसहरूले बुद्धले भन्नुभएका पाँचबटा शील पालन गरी बाँच्न सक्छन् र ग्रहलाई हानी नगरी ग्रहलाई मद्दत गरी बाँच्न सक्छौं । त्यससेले बुद्धले भन्नुभएको छ कि मानिसको जुनिभनेको एकदम दुर्लभ बस्तु हो । जसरी एउटा विशाल चहासागरमा रहेको एउटा अन्धो गंगटाले त्यस विशाल चहासागरमा ने रहेको एउटा सानो डुङ्गालाई भेटाउनुभन्दा पनि दुर्लभ हुन्छ । त्यससेले यस्तो दुर्लभ जुनिलाई ग्रहोसेंग सदुपयोग गर्न सक्नुपछ । यसकारणले गर्दा ने

जीवनको महत्त्व धेरै ने छ तर कहिले काही मानिस नै पशुभन्दा तल भर्न जान्छ र उसको व्यवहार पशुको भन्दा पनि नीच किसिमको हुन जान्छ । यी सबै कुरा उसको अज्ञानताको कारणले गर्दा ने हुन्छ । यदि हामीले सच्चालपमा बुद्धधर्म पालन गर्ने हो भने पाँच बटा शील नै पालन गर्नुपछ । १) पाणातिपाता वेरमणी सिक्खापदं समादियामि । २) अदिनादाना वेरमणी सिक्खापदं सम दियामि । ३) कामेसु मिच्छाचारा वेरमणी सिक्खापदं समादियामि । ४) मुसावादा वेरमणी सिक्खापदं समादियामि । ५) सुरामेरय-मञ्जपमादठाना वेरमणी सिक्खापदं समादियामि । यसको अर्थ- १) म प्राणीघात गर्ने काम छोड्ने शील राघरी पालन गर्दछु । २) म नदिइकन लिने कर्म छोड्ने शील राघरी पालन गर्दछु । ३) म कामसगको विषयमा नराओ प्राचरण गर्ने कर्म वरस्त्री वा परपुरुष गमन गर्ने काम छोड्ने शील राघरी पालन गर्दछु । ४) म झूठ कुरा गर्ने काम छोड्ने शील राघरी पालन गर्दछु । ५) म बेहोशका कारण हुने रक्सी, जाँड आदि लागू पदार्थ सबै छोड्ने शील राघरी पालन गर्दछु । यी पंशीलतायत बुद्धवचनलाई केटाकेटी देखि ने अस्यास गरी युवावस्थामा बढी सचेत र मानवहितको उपदेश दिने बुद्धको अनुयायी बनी बहुजनहिताय बहुजन सुखायको मार्गमा अप्रसर रहनुहुन्नेछ ।

[नेपालभाषा] प्यंगू ब्रह्मविहार

- दोलेन्द्ररत्न शाक्य

स्त्रीसंततस्वीरय् खनाच्चनाम्ह ब्रह्म धर्मसिध्या
प्यपाः खाःपाः दुः। व प्रतीकया रूप्य जक खः। व प्यपाः
खाःपाः वास्तव्य मंत्री, करणा, मुदिता व उपेक्षा धंगु
प्यंगू धर्म खः। सत्पुरुषपि अव प्यंगू धर्मय् विचरण याइगु
जुधाः अर्थात् ब्रह्म थे ब्रह्मलोकय् च्चंच्चनोगु थे जुधाः
‘ब्रह्मविहार धाःगु खः। ब्रह्म विहार धंगु उत्तमगु विहार
वा याय् वाय् खः।

चित्तया दक्षलय् अवलाःगु दिव्य अवस्था अव हे
प्यंगू ब्रह्मविहार अर्थात् मंत्री, करणा, मुदिता व उपेक्षा-
भावना खः। अव प्यंगू भावनापाखे हे राग, द्वेष, ईर्ष्या,
कोष्ठ थे जाःगु चित्तखिति सिलाछवयेगु ज्या जुइ। ध्यान
समाधिपाखे नं चित्तमल तुहिका छवयेगु न्या ला जुइयः
तर समाधि धंगु आत्महितया लागी जक लक्षित याना;
याइगु साधना खःसा अव प्यंगू ब्रह्मविहार परहितयात नं
लक्षित याना: याइगु साधना खः।

स्त्रीगु अज्ञचाहपुसेच्चवंगु शरीरय् दुने सुलाच्चवंगु
मन तसकं शक्तिशाली जुयाच्चन। मन भिसा मुकर्म
जुइगु खः, पुण्य संचय जुइगु खः। मन भिसा कुकर्म
जुइ ग्रले पाप संचित जुइ। अव हे पुण्य व पाप मनया
ध्याकुन्य स्वत्वयनातहगु खः। मनयात क्वातुकाः पाप
कमं संस्कारयात मनं ल्यहंधनाछवयेगु खःसा अव प्यंगू
ब्रह्मविहारया अभ्यास यायेमा:।

मनूतय्के मूल्यवान् धुकू नं दु। व धुकू लुइकेत
व चायेकेत लगनशीलता व धीर्यताःचा माः। लगन व
धीर्य जक दुसा न्द्याथेजाःहम जुइमा— भिसा जुइमा वा
निर्धन हे जुइमा— वं गुप्त धुकू चायेकाः थःत मानव-

सेवाय् समर्पित याये फइ ग्रले थःत नं कर्कित नं कल्याण
जुइगु पुनीत कार्यस अप्रसर जुइ फइ।

मनूनय्के धुकू जक मञ्जु मेगु यानापुगु तत्त्वत नं
दु, गथेकि— लोभ, क्रोध, वैमनस्यता व ईर्ष्या। थुकि
झीत दुःखया गालय् थहाँ वयां थहाँ हे वये मफयेक
कुतकाछ्वइ तर अव प्यंगू ब्रह्मविहारया अभ्यास याये
फत धाःसा इपि यानापुर्णि शक्तुत्यत दमन व समन निताः
याये फइ— गुकि झीगु कल्याण जुइ।

क्रोध थे जाःगु विध्वंशकारी तत्त्वयात, नाश यानाः
पशुत्वं देवत्वय् हयेत भद्रयेक मगाःगु छगु गुण खः— मंत्री

हिसाथे जाःगु विनाशकारी तत्त्वं संसारय् ताण्डव
नृत्य याकाच्चन— वइत मदयेकेत मजिजमगाःगु तत्त्वया नां
खः— करुणा।

ईर्ष्याथे जाःगु विषाक्त तत्त्व गुकि झीत म्वाःम-
दुगु प्रतिस्पर्धाय् थुनै युनां चुइक ब्वाकातल ग्रले फुक
बातावरणयात हे विषाक्त यानातल, वेत मदयेके फुणु
तत्त्व खः— मुदिता।

झीगु मानसिक सन्तुलन तंकीगु निगू तत्त्व दु-
राग व द्वेष। सुख दहागुलि राग बुइकिइ, दुःख दहागुलि
द्वेष ब्वलंकिइ। युर्पि निगूयात नं समन यानाबिहु
शक्तिया नां खः— उपेक्षा।

क्रोध, हिसा, ईर्ष्या व सुख-दुःखय् भुलय् जुइगु-
झीत नर्कगामी यानाबिहु ग्रले मंत्री, करणा, मुदिता व
उपेक्षां झीत ब्रह्मलोकतक नं ध्यंकाबिहु। अव ब्रह्म-
विहारं साधारण मनूयात नं महामानवपदय् प्रतिस्पर्धित
यानाबिहु। ब्रह्मविहारया खेत्र अपरिमित खः उकि व्येत

'प्रथमठंज' अर्थात् अप्रमाण धकाः न धाइ ।

७८ प्यंगु ब्रह्मविहारयात् छगु छगु याना स्वये ।

१. मंत्री

सुयात न भेदभाव मयासे फुककसित उत्ति खना:
हित सुख बिहगु व कल्याण यायेगु छगु संकल्प 'मंत्री'
धकाः परिभाषित यानातःगु दु । फुककसितं समान-
रूपं स्नेह यायेगु धर्म हे 'मंत्री' खः । मंत्रीया लक्षण खः—
फुकक प्राणीतय् गु उपकार यायेगु, इमिगु सुखया कामना
यायेगु, द्वेष व कोध त्याग यायेगु तर 'मंत्री' धयागु
शारीरिक प्रेम व थः यःपिनिप्रति स्वार्थवश पिजविहगु-
स्नेह व प्रेम मखु छायधाःसा व स्नेह व प्रेम निगुलि हे
अन्तय दुःख बिह । मंत्रीया सतीम्ह शत्रु राग खः ।
रागय् प्यपुन धाःसा मंत्री नाश जुइ । स्मृति दत्तले राग
मंत्रीया खवाःपा: पुइ फइमखु । स्मृति चिलावन कि राग
मंत्रीजुया: आलम्बनय् प्रवेश याइ । रागं सहितगु 'मंत्री'
नोम व मोहया वशय् लाइ तर मंत्री ब्रह्मविहारय्
तुणा भ्याःहे खवाकज्याइ मखु । थःत काये, नये धंगु
दु न कामना थुकिइ दइमखु । मेपिनिगु भलाइया लागी
चिन्तन व कर्म यायेगु हे मंत्रीभावना खः ।

मंत्रीया दायरा सीमित ज़इमखु । थव देश प्रेम
कक नं मखु न थव राजनेतिक, जातीय, राष्ट्रिय,
आमिक ध्येय जक हे सीमित जू । मंत्रीं विश्वब्रह्माण्ड-
सत हे थःगु कायक्षेत्र भाःपिइ ग्रले फुकक जोवधारी
मंत्रीतय् निस्वार्थरूपं थःगु दायराय् दुतयंकिइ छाय-
धाःसा मंत्री धंगु मित्रमावयुक्त, अप्रमाण, द्वेषरहितगु,
जोरहितगु धर्म खः । थव ब्रह्मापिनि सलोकताया मार्ग
प्रथे जुया: ख्यया क्षेत्र अनन्त खः ।

शीसं सोकेमाः कि मंत्रीया सतीहृ शत्रु राग
तापाःहृ शत्रु द्वेष खः ।

थःत यःपिन्त शीपाखे याइगु स्नेह तुणासहितगु

जुयाः व स्नेह मंत्री मखसे छगु लोभमूलक अकुशल चित्त
खः । शीसं सिइकेमाः कि मंत्रीया सतीहृ शत्रु राग
खःसा, तापाःहृ शत्रु द्वेष खः । थुपि निष्पाखे शी
वच्य ज़इमाः ।

मंत्रीया प्रभाव

(१) मंत्रीचित्त दुहूः याउंक न्हाः
वयेके फइ, वयेकिइ ।

(२) मंत्रीचित्त तयाः शंवंहृ मनुखं
मंत्रीचित्त तयाः हे न्हाल चायेकिइ

(३) न्हाः वइबलय् नं मधिगु,
र्यानापुगु हुगस खनीमखु ध्यले
र्याइ नं मखु ।

(४) फुकक मनूतय् प्रिय जुइ छाय-
धाःसा व फुककसितं मंत्री तःथे
फुककसितं वइत ययेकिइ ।

(५) अमनुष्यपिति नं व उत्तिकं हे यह ।

(६) उजोगु हे फवानां फवाये मफुगु
कर्म चिपाक न्हाःने मबल धाःसा
वइत बिखं न यिइमखु ।

(७) मंत्रीया प्रभावं अदृश्य देवता-
पिसं नं वयात रक्षा याइ ।

(८) याकनं ध्यानस्थ जुइ फइ ।

(९) खवाःया लावण्य बाँलाइ छाय-
धाःसा मंत्रीं हि सफा यानाः
खवाः चकंकाबिइ ।

(१०) मंत्रीयुक्तहृ व्यक्ति शान्तपूर्वक
जुइ फइ ।

(११) चिथाय् खः थाय् जन्म काः
वनी । ध्यान प्राप्तम्ह खःसा
ब्रह्मलोकय् जन्म काःवनी ।

मंत्री सुयात् गथे तयेगु ?

- (१) नहापा थत नि मंत्री तयेमाः ।
- (२) अले यःपिन्त व्यक्तिगतरूपं न, सामूहिकरूपं
न मंत्री तयेमाः ।
- (३) अले यःपिन्त नं यथःपिन्त नं मंत्री तयेमाः ।
- (४) अले दक्षलय् लिपा यथःपि शत्रुयात् (सु दुसा)
मंत्री तयेमाः ।

मंत्री तयेबलय् अधर्ति, मंत्रीभावना यायेबलय्
सकसित लग्य् जुइगु कथं 'शबेरा होन्तु, अव्यापज्ञा
होन्तु, अनीघा होन्तु, सुखो अत्तानं परिहरन्तु' धकाः
भावना यायेमाः ।

फुक पारमितामध्यय् मंत्री तसकं च्वय्लाः ।
व्य हे मंत्रीं अभिप्रेरित जुयाः बोधिस्त्वपिसं सत्त्वप्राणी-
पिनिगु कल्याण व सुखया लागी थःगु व्यक्तिगत सुखयात्
सापं त्याग याइ । मंत्रीयुक्त जूगु कारणं व सु खनाः नं
श्याइमखु, वेत सुनानं ख्याये फड्मखु । सांसारिक प्रेम
यथ व दुःख व्वलंकिइ तर मंत्रीं भययात् चिइकिइ ।

थः समेतं फुक सत्त्वप्राणीपिन्त मंत्रीं दुश्याकिइ ।
मंत्री सत्तिक च्वंपिन्त जक भखु तापाक च्वंपिन्त नं
उत्तिकं प्रभावित याइ । शुद्ध मंत्रीचित्त थुलि बलवान्
जुइ कि उकि जंगली पशुयात् नं लहिनातःपि थे यानाबिइ,
श्यानापुर्पि दाखुत्यैत नं सज्जन यानाबिइ । यदि अध्यांस
यानायंकल धाःसा थव शक्ति सकसिनं प्रहण याना-
कायेकु ।

मंत्री ब्रह्मविहारय् पोखत जुइ धुक्पिन्त तापाः
सतिइ, शत्रु-मित्र, हनेमाःपि-हनेम्याःपि, तःमि-चीनि
धंगु छु द्वमखु, सु द्वमखु, छाय् धाःसा इमिके सकसितं
उत्थे खंकेगु मिखा दु । विश्वया हे इपि भिर्पि नागरिक
जुइ । इमिके 'जि' धंगु द्वमखु ।

२. करुणा

मेरि दुःखय् लानाच्वंगु खनाः मन द्रवित जुइगु,
अले व दुःखीहूसित दुःखं गथे यानाः पितहयेगु धकाः
मनय् चित्तना यायेगु- (शोक भखु) हे कहणा भावना
खः ।

धार्थ्ये कहणां भय्व्यहु मनुखं जीवन थःगु लागि
दुःधकाः भाःपिइ मखु । दुःखीपिनिगु सेवाया लागी हे
खः धकाः भाःपिइ । व न्हावने दुःखीपिनिगु सेवा
यायेगु शोका मालाच्वनी । उकिया बदलाय् 'धन्यवाद'
तकया न कामना याइमखु ।

करुणाया सतीहु शत्रु शोक व दौर्मनस्य खः ।
शोकया उत्पत्ति जल धाःसा करुणाया नाश जुइ । कहणाँ
चिह्निसायात् शान्त याइ ।

यः यःपिनि व यःवितिपिनि दुःख खनाः दुःखी
जुइगु धार्थ्ये कहणा मखुनि । व ला शोकयुक्तगु वेदना
जक खः । न्हाव्य जइमा दुःखीपिं खनाः चित्त क्लेशयुक्त
मखु प्रसादयुक्त जुइमाः छाय् धाःसा कहणा छगु कुशल
धर्म खः । शोक व दौर्मनस्य ल्वाकज्यात् धायेव व क्लेश-
युक्त जुइ । अले व कुशल धर्म जुइमखुत । थुकिइ शी
सतकं जुइमाः ।

करुणा सुयात् तयेगु ?

गरीब, अभावप्रस्त, दुःखी, असहाय, याकः
अनाथः अवोध, दुष्ट, दुस्शील, कठोरचित्त दुहृ न्हाव्य
हे जुइमा इपि कहणाया अधिकारी खः । इपि न्हाव्य-
जाःपि जुइमा, न्हाव्याय् च्वनीपि जुइमा, न्हाव्य हे धर्म
वा सम्प्रदाय मानय् याइपि जुइमा, कहणा तये बहःपि खः

भोतिक धनसम्पर्ति जक शान्ति दइगु महु
आध्यात्मिक शान्ति हे माः । संसारय् गुलि नं दुःखी-
दु, फुक्सित आध्यात्मिक नसात्वेसाया अभाव जुइ-

च्वंगु दु । संसारय् भौतिकरूपं तिबाय् नं आध्यात्मिक
रूपं गरिबंपि यको दु । भौतिकरूपं सम्पन्न जूसा आध्या-
त्मिकरूपं कंगाल जुयाच्वंपि अल्याख दु । अथे जुया है
महाकालणिक भगवान् बुद्ध गरिब, अज्ञानी, असहाय व
मूर्खजनपिनियाय् इमिगु उद्धारया लागी थः हे विजयाइगु
अले सज्जनपि, प्राणीपि बुद्धायाथाय् धर्मं न्यं वनीगु ।
करुणाभावना यायेबलय् 'सब्बे सत्ता दुख्खा
मुञ्चन्तु' धकाः भावना यायेमाः ।

३. मुदिता

मुदिताया अर्थं सहानुभूति प्वकेगु वा विचाः
हायेकेगु जक मखु थुकिया मू अर्थं ला मेपि ज्यूगु व सुखी
ज्ञगु खनाः मन खिन्न मयासे लय् लय्तायेगु खः ।
मुदिता ब्रह्मविहार याइपिसं मेपिनि ज्यूगु खनाः मनय्
प्रीति उत्पन्न याइ, प्रीति मखु । थव मुदिता भावनां
अरतिया उपशम याइ । थुकिं दहगु प्रीति सांसारिक
प्रीति मखु । थव प्रीति ला उद्देगविनाया गान्त प्रवाह
जुइ । मुदिताया प्रत्यक्ष शत्रु ईर्ष्या खः ।

थः यःपिनि ज्यूगु खनाः मनय् हर्षं जुइगु
धास्थेया मुदिता मखुनि । थःथितिपिनिगु सम्पत्ति खनाः
उत्पन्न जुइगु प्रीतिया आलम्बन इमिगु सम्पत्ति खः ।
इमिगु विपत्ति खनाः उत्पन्न जुइगु दया-भावना आलम्बन
इमिगु विपत्ति खः । व ला प्रीतिपाखे उत्पन्न ज्ञगु लोभ-
मूल चित्त जक खः । मुदिता ला छगु कुशल धर्म खः ।

थः यःपि व थःथितिपिनिगु सफलताय् लय्तायेगु
अःपु तर थः मयःपि शत्रुपिनिगु सफलता व सम्पन्न-
ताय् लय्तायेगु तसकं थाकु । निम्न स्तरीय मनूतय् वा
मुख्यं ज्या ला मयःपि शत्रुतय् न्हाने पंगलः हयाविइगुली
मुख ताइ । उलि जक मखु इमिसं ला भिपिनिगु भि स्वये
नक्या: 'विष नकाः जिल ला, हत्या यानाः जिल ला छु
यानाः जिल अमंगल यायेत स्वइ । थव फुक ईर्ष्या हे

खः । व हे ईर्ष्यायात थव मुदिता ब्रह्मविहारं मदयेकिह ।
मंत्री व करुणा ब्रह्मविहारया अस्यास स्वयाः न
मुदिता ब्रह्मविहारया अस्यास याये थाकु । थुकिह अपो
मानसिक सन्तुलन व अस्यासया आवश्यकता जू ।

मुदिताभावनाया खास अर्थ हे मेपिनि धन-
सम्पत्ति, सुख-ऐश्वर्य स्वये दयाः मन मस्यंकुसे लय्तायाः
अनुमोदत यायेगु खः । करुणा व मुदिताया आलम्बन
गुबते सुयां सम्पत्ति वा विपत्ति जुइ मज्यू । उकिया
आलम्बन न्हावले सत्त्वप्राणीपि जुइमाः ।

लय्लय्तायेगु, न्हिलेगु धकाः उपहास यायेगु,
गिजप् यायेगु उद्देश्य तयाः लय्तायेगु, उपक्रम यायेगु
मुदिता मखु । थव ला मुदिता भावनाया अःखः जुल,
अकुशल जुल ।

मुदिताभावना यायेबलय् 'सब्बे सत्ता यथालम्ब-
सम्पत्तितो मा विगच्छन्तु' धकाः भावना यायेमाः ।

४. उपेक्षा

'उप' धंगु निष्ठक्षतापूर्वक, उत्पें जुइक व न्याय
जुइक अले 'इखाँ' धंगु खंकेगु, मनय् धारण यायेगु व
छुतय् जुइक प्रष्टं सिइकेगु खः । उकिं 'उपेक्षा' अर्थात्
'उपेक्षा' या अर्थ जुल-यः मयः मयासे ठीक तरिका,
समसावं जीवपिन्त खंकाकायेगु ।

भगवान् बुद्धं छथाय धयाविज्यागु दु- 'सुनानं
थःगु निन्दा यात, थवः विल धाःसा तज्यागु गं यें सुमुक्क
च्वे । थथे याये फत धाःसा निर्वाण साक्षात्कार याये
मकुनिसां छ निर्वाणयाय थुइकल ।

प्राणीतय् वाखे उत्पन्न जुइगु उदासीनभाव हे
उपेक्षा खः । उपेक्षा भाव 'सब्बे सत्ता कम्मस्सा धंगु
जां विइ । फुक प्राणीपि थःथःगु कर्म अनुसारं कल
भोगय् यानाच्चर्वपि खः । कर्म हे इमिगु सम्पत्ति खः धकाः
राग न द्वेष न मयासे तटस्थ जुयाच्चनेगु हे उपेक्षाया

। उपेक्षा खः । उपेक्षा भावना यायेगु धंगु छु हे वास्ता मयासे

जुइगु साधारण खँ खः ।

तुलु तुलु स्वयाः जक चवनेगु मखु । व अज्ञान-उपेक्षा खः, व मोह खः । राग व द्वेषया ज्ञान दयाः हे प्रालम्बन-प्रति राग नं मयायेगु, द्वेष नं मयायेगु हे उपेक्षा भावना खः । इव राग खः, इव द्वेष खः धका: मसिल धायेव मोह-उपेक्षा जुइ । व ला अकुशल धर्म जुल । उपेक्षा-भावना छगू कुशल धर्म खः ।

सी पृथक्जनपि प्रपमानित जुइगु साधारण खँ खः । अथे हे निन्दा-प्रशंसा, हानि-लाभ व दुःख-सुख नं खः । पारमिता पुरय् यायेगु कोसिस यानाच्चर्पि थुजोगु विषम स्थितिह नं थःत चट्टानयें धिसिनिसि धायेक अडिग ज्याः लोकधर्मयात सामना याइ, छाँति विचलित जुइमखु । समता दयेकाः हे चवनी । इमित लोभ, धृणा, भय व क्रोध, छाँति थिइ कइमखु ।

उपसंहार

इव प्यंगु ब्रह्मविहार- मंत्रीब्रह्मविहार, करुणा-ब्रह्मविहार, मुदिताब्रह्मविहार व उपेक्षाब्रह्मविहार कुशल धर्म खः छाय धाःता थुकिइ छु किसिमं नं राग, द्वेष, क्रोध, धृणा, लोभ, दौर्मनस्य, शोक, इष्ट्या आदि दुष्मध्याः । ब्रह्मविहारय् विचरण यायेगु धंगु ब्रह्मलोकय् विहार यायेन खः । इव चतुर्ब्रह्मविहारया प्रभ्यास याइम्ह प्रपरिग्रही, अवैरचित्तदुम्ह, अवयापाद चित्तदुम्ह, असंक्लिष्ट चित्तदुम्ह व जितेन्द्रिय जुइ ।

- (१) मंत्रीं फुक्क प्राणीपिन्त उत्तिग्यंक स्वइ ।
- (२) करुणां दुःखीपिन्त द्रवित जुयाः स्वइ ।
- (३) मुदितां सम्पन्नपिन्त हर्षित जुयाः स्वइ ।
- (४) उपेक्षां भिं, मनिपिन्त समानरूपं स्वइ ।

आः इव प्यंगु ब्रह्मविहारया लिङ्कलाःपि तापायक च्चर्पि शतुर्यत स्वसिइके माल अले इन निखला: शतुपाखें जी बचय जुइमाल ।

क्र. सं.	ब्रह्मविहार	लिङ्कलाःमह शत्रु	तापायक च्चर्मह शत्रु
१.	मंत्री ब्रह्मविहार	राग (लोभ)	द्वेष (व्यापाद)
२.	करुणा ब्रह्मविहार	शोक, दौर्मनस्य	विहिसा (निर्दयता)
३.	मुदिता ब्रह्मविहार	सौमनस्य (लाभ)	अप्रीति (इष्ट्या)
४.	उपेक्षा ब्रह्मविहार	अज्ञान, सम्मोह-उपेक्षा	राग व द्वेष

विधुर महाजातक

वेस्सवण देवराजया थासं अनुमति द्यूगु

- भिक्षु ग्रनिरुद्ध महास्थविर

पुण्णक यक्षसेनापति नागराजयागु खो न्यनाः अत्यन्त प्रसन्न जुयाः, “असल जुल महाराज !” धकाः धयाः थःगु मन संतोष यानाः अन वनाः थः राजकर्मचारी छम्हसित सःताः, “भो पुरुष ! छ आः थर्थे हे वनाः जिगु आज्ञा बांलाक पालन याइम्ह उत्तमम्ह मनोमय सिध्व द्वसलयात बांलाक काथि आदि कसय् यानाः थन जोनावा !” धकाः आज्ञा वियाः कायेके छोत । व सिध्व सलयात छाय्पातःगु तिसा बस्तुत न्हाय्पं निपासं लुपाताया छःने हेरा जरय्यानातःगु तिसा खः सलया खो प्यपासं । छाय्पातःगु तिसास माणिक्य रत्न जरय् यानातःगु जुयाच्वन । सलया छातिइ तिकातःगु तिसा जम्बूनद द्येगु अत्यन्त भिगु न्हूंगु लु दयेकातःगु जुयाच्वन ।

सेवक जुयाच्वंह राजमाणिकं तुरन्त उगु क्षण्य सिन्धव द्वसलयात अन थंक हयाव्यगुलिं पुण्णक थःगु ग्राय-दारि बांलाक पित्तुपियाः छायेपाः तिसावसतं तियाः सिध्व द्वसल गयाः इरन्धतिया उपरय् उत्पन्न जूगु क्लेश रागं डाह जुयाच्वंगुलिं यानाः हतरपतरं आकाशमार्गं तप्यंक वेसवण देवराज दुथाय् चतुर्माहाराज देवलोकपाखे स्वयाच्वंगु जुल ।

पुण्णक यक्षसेनापति वेसवण देवराजयाथ् अच्यकाः नागलोकयागु वर्णन यायेगु अनुमति कायेगु इच्छायानाः, भो राक्षस, भूत, प्रेत, पिशावतय् मालिक जुयाच्वियाःम्ह महाराज ! जिम्ह ससःबौ ज्वीत्यन्ह

वरुण नागराजया प्रदेश ग्रनेग्रनेगु भवभोग सम्पत्ति सम्पूर्ण जुयाच्वंगुलिं यानाः अनयात मोगवती नगर धकाः न धाइगु जुयाच्वन । उगु मोगवती व हिरञ्जवती नां निगु जुयाच्वंगु नागलोकलुं हेरा, मोति आदि जक दयेकातःगु जुयाच्वन । म्हासुगु माणिक्य, तुयुगु माणिक्य इत्यादियात अप्यायागु रूप वियाः अंगः दनातल । राजमहल दरवारस लायातःगु लासा, पर्दा दयेकातःगु न सम्पूर्ण माणिक्य रत्नजक जरय् यानाः दयेकातःगुलिं यानाः सोसोपिनि सोये मगानाच्वन । दरबारयागु पो लुपाता व वहपातां जक दयेकातःगु जुयाच्वन । व उगु नागलोकया राजधानीया छचाःस्थरं श्रमा, श्रामाः-स्रमा, संवासिमा इत्यादि फलफूलमा व नानारकमयागु स्वामा, गुलाबमा, गुणकेशरीमा, कनकनचम्पामा, तफो-स्वामा, हंसराजस्वामा इत्यादि ग्रनेग्रनेगु स्वामां नं शोभा जुयाच्वंगु जुयाच्वन । उगु स्वामा आदिस नं लुं, वहः, माणिक्य आदियागु स्वामो न्ह्याब्लेसं होयाः शोभायमान जुयाच्वनीगु जुयाच्वन । थव थुगु नागलोकयात राज्य यानाः चवनाविज्याःम्ह वरुण नागराज अत्यन्त छ्रद्धि दुम्ह आनु-भाव सम्पन्नम्ह खः । वसपोल नागराजया अत्यन्त प्रिया जुयाच्वंह अति रूप सम्भवम्ह अग्र महिषी महारानी विमनादेवी उवालाजवालां यिनाच्वंगु लुपागु स्वामोखे न्ह्याको सोयाच्वंसां सोयाच्वने मगानाः अत्यन्त रूपवतीम्ह सुन्दरी जुयाच्वंगु जुयाच्वन । फसं दायाः फिरिफिरि सनाच्वंगु लुपागु स्वां द्वयाच्वगु लहरामा शोभायमान जुयाच्वं थे शोभायमान जुयाः बांलानाच्वंगु जुयाच्वन ।

व महारानीया अत्यन्त सूक्ष्म नाइसेचंगु ल्हाःनुति
ज्याच्चवन् । व महारानीया रूप लावण्य तावतिस देव-
मवनया अपसरात थे अत्यन्त बांलानाः शोभायमान
ज्याच्चंगु ज्याच्चवन् । थुगुप्रकारं अत्यन्त बांलानाः
शोभायमान ज्याच्चंह विमलादेवी महारानों विधुर
महामन्त्रीयागु नुगःच नयेगु इच्छा यानाच्चंगु ज्याच्चवन् ।
व महामन्त्रीया नुगःचु क्याहया बीकत धाःसा छंत जि
जिभ्म ह्यायमचा इरध्यतीयात विवाह यानाबी धकाः
धयाहल, आबा महाराज' कायचा ज्याच्चंह पुणक
यक्षं व विधुर महामन्त्रीयागु नुगःचु काःवनेत अनुमति
विजयाविजयाहुं आबा महाराज ।" धकाः विन्ति यानाः
अनुमति फोंगु ज्याच्चवन् । पुणक यक्षं थः आबा
ज्याच्चंह वेस्सवण्ण यक्षराजयागु अनुमति भद्रेकं
विधुर महामन्त्रीयागु नुगःचु काःवने भालालाः थुगुप्रकारं
ताहाकः उवीक नागलोकयागु वर्णन यानाः विन्ति याःगु
ज्याच्चवन् ।

उगु समयस वेस्सवण्ण यक्षराज यक्षत निम्हसिगु
थःथःगु विमान लुतय्याःगु ल्वापु छिन्यानाच्चंगु ज्गुर्ति
यानाः पुणकं याःगु विन्तियागु खेयात आबास्म यक्ष-
राजया न्हायपनय द्वाहां मवंगु भाव सीकाः मुदां त्याःम्ह
यक्षया लिक्क च्वंवन् । वेस्सवण्ण यक्षराजं मुदां त्याःम्ह
यक्षयात- 'छ आः हूं, छंगु विमानयात आः वनाः थःगु
अधिनय क्याः च्वंच्वंहुं ।" धंगु आज्ञा ज्याविजयात ।
उगु समयस पुणकं मुदां त्याःम्ह यक्षयात- 'छ आः
वनाछ्व ।" धाः धयाविजयाःगु यक्षराजयागु वचनयात
क्याः अन न्यनाच्चंपि मेपि यक्षत निम्ह स्वम्हसित साक्षि
त्याः न्हाया धयावयाथे सिन्धव ब्वसल गयाः ल्याहांवल ।

पुणकं आकाशय् सल ब्वाके यंकाच्वंबलय्
विधुर महामन्त्रीया परिवारपि यक्को दयाच्चंगुर्लियानाः
याकनं जोनायके मफयाच्चवन् । धनंजय औरव जुन्

अत्यन्त जू ल्वाय्यःगु- बानिदुम्ह ज्याच्चवन् । इव जुजु
ताप जू मिहताः त्याकाः जक मन्त्रीयात यंकेमाली ।
धनंजय कौरव जुजुयाके लु, वहः रत्नादि आपालं
दुगुर्लियानाः मू आपाः मवंगु बस्तुत बाजितये मच्चं ।
राजगृह प्रदेशया लिक्क वेपुल्ल पर्वतया चकाय् देवराज
इन्द्रं प्रयोग यानाविजयाःगु श्रति उत्तमगु माणिक्य रत्न
छगः दु । व मणिक्यरत्न अत्यन्त तःधंगु ऋद्धि आनुभाव
सम्पन्न ज्याच्चंगु खः । उगु माणिक्य रत्नद्वारा जुजुयात
भुलय् यानाः लोम वयनाः त्याकाकाये माल धकाः थःगु
मतिइ चिन्तना याये धुकाः देवराज इन्द्रया च्वंनाः-
विजयाइगु तावतिस देवमवन समानं विचित्र ज्याः
आशर्यजनकागु तिसावसतं तियाः रत्न, लै, वहः, नयेगु
बस्तु आदिसम्पूर्ण ज्याच्चंगुर्लियानाः, अत्यन्त रमणीय
ज्याः, शत्रु जुजुपितं युद्ध यानाः त्याकाकाये मकंगु
आज्ञराज जुजुया निवासस्थान ज्याच्चंगु राजगृह प्रदेश-
पाखे सोयाच्चंगु ज्याच्चवन् ।

पुणक म्हय्या, कोशल आदि विशेष झांगःत्यःगु
सलं गुजायमान ज्याः मिहताः प्याखंहुयाः प्रमुदित ज्याच्चं
वंगु पर्वतया चकाय्, ग्रनेअनेगु स्वांया सुगन्धं व्याप्त
ज्याच्चंगु हिमालया पर्वतराज समानं किन्नर आदिपि
नितिहुयाः प्याखंहुयाः प्रतन ज्याच्चवनीगु थाय् ज्याः
वैपुल्ल पर्वतया चकाय् गयाः माणिक्य रत्नयात माला-
सोबलय् पर्वतया चकाय् त्यातःगु खंकल । उगु माणिक्य
रत्न न न्यानाः विजुलि चमक्य् उवीबलय् थे उवाला-
ज्वालं थीगु प्रकाश दयाः इच्छायाःगु मनोकामना धयाक्क
न सम्पूर्ण यानाबीकुगु ज्याच्चवन् । मेगु च्यप्पदोगः रत्न
न चाःदुलाच्चंगुर्लियानाः इव रत्नयागु आनुभाव व
अत्यन्त आपाः दुगु ज्याच्चवन् । चक्रवर्ती जुजुपिति
न्हय्गु रत्नमध्यय ने छगू रत्न ज्याच्चंगु ज्याच्चवन् ।
मनोहर माणिक्य रत्न वेपुल्ल पर्वतया पिने चकाय् च्वंच्वं

जुयाच्चन । कुम्भीर धैह्य राक्षस कुम्भाण्डत छगु लाख-
तयसं छचा: वेरं घेरा वियाः सुरक्षा यानातःगु जुयाच्चन ।
पुण्णकं इपि छगु लाख कुम्भाण्डतयत् तं पिक्याः थःगु
मिखा छकः उव्यपियाः स्वयेमात्रं यानाः मेगु चक्रवालय्
विस्थुं वनाः थःगु शरीर व चित्त निगुलि थरु-थुरु खाका:
च्चव्य थसोयाः मृतु वां खायाः सोयाः च्वंच्वं वन , इपि
कुम्भाण्डत छगु लाखतयत् विसिकः छवःहा पुण्णकं, मनं
चिन्तना याको व्यावकं सम्पूर्ण यानाबीगु शक्ति दुगु थव
माणिक्य रत्न मनोहर धैगु नामं प्रसिद्ध जुयाच्चवंगुयात
क्याः आकाशमार्गं इन्द्रप्रस्थ राष्ट्रपाखे स्वयावगु जुल ।

उगु राष्ट्र्य थयंकाः सलम्हं ववाहां वयाः बवसल-
यात सुनानं मखंथाय् शहरया सत्तिक तयाः थः माणवक
छम्हसिगु भेष क्याः सचिन व छम्ह जुजुपिनाप कौरवय
जुजुयाथाय् जू ल्वायेत थयंकः वन । “भो सचिन व छह्य
श्वेतछत्रं कूपि जुजुपि ! थुपि जुजुपिनिगु परिषद्विपिनि दथुइ
गुम्ह जुजु अत्यन्य उत्तमगु बस्तुद्वारा त्याकाकाये यःसा उह्य
जुजुयात जि अत्यन्त उत्तमगु बस्तुद्वारा त्याकाबीमाली ?
जि जिके च्वंगु माणिक्यरत्न उत्तमगु बस्तुयात गुह्य जुजु
त्याकाकायेगु इच्छा दु महाराज !” धकाः कौरवय जुजु-
यात है जक लक्षयानाः विन्ति यानाच्चवंगु जुयाच्चन ।

उगु समयस धनंजन कौरवय जुजु जि न्हापा
गबलयसं थव माणवकं थें निर्भकि रूपं मरयासे खें ल्हाःम्ह
श्वक्तियात मखनानि । थव सु उवी थें धकाः मतिइतयाः—
“भो माणकवजु ! छ गुगु देशय जन्म जूम्ह खः, थगु
देशयाम्ह मन् मखु थें च्वं । छ ल्हाःगु खें जिपि कुरुदेश-
यापि मनूतय्गु भाषा मखु । छ फिनाच्वंगु पोशाक नं
जिपि जुजुपिनिसिन श्वप्तो शोभायमान जू । छंगु जात
नां कनाब्यु !” धकाः न्यनेव पुण्णकं थव कौरवय जुजु
उगु जात व नां न्यनाच्चन । जि थव जुजुयात जि पुण्णक
धैह्य खः धकाः सत्यगु खें कनाविल धा:सा पुण्णक धैगु
नां च्यतय्गु नां ज्याच्चवंगुलि जितः च्यतय्गु जात
परंपरां शुद्ध मजूगुलि यानाः थज्याःगु खें ल्हानाच्चवंगु
न्ही । धकाः जिगु उपरय जात हीन-नीच समझेज्वीकु,
जेवे जूगुलि पुण्णक धैगु नांयात मधासे, जिगु न्हापा-
यागु जन्मयागु नां धाये माली धकाः मती ल्वीकाः

“भो उत्तमगु महाराज ! जि उत्तमगु जात धकाः
सकलसिनं समझय् जुयाच्चवंगु कच्चायन जातयाम्ह
मानवक खः । जिमि थःथिति इस्तमित्र पासाभाइपि
सकले अंगराष्ट्रया कालचम्पा प्रदेशय् च्वंच्चनागु खः ।
जि जू ल्वायेगु इच्छा यानाः छलपोलयागु राष्ट्र जुया-
च्चवंगु थगु थासप् वयाच्चनागु खः महाराज !” धकाः
विन्ति यानाविल ।

व खें कौरवय जुजु न्यनाः जू म्हितेत छंके छुं
पायेगु दुना ? पायेगु बस्तु आदि छुं मदयेव छ बृत
धायेव गथे यायेगु ?” धकाः न्यने माःगुलि यानाः—
“भो कच्चायन नां जुयाच्चवंम्ह मानवकजु ! छ आपालं
धनमपत्तिया मातिक जुयाच्चवंपि जुजुपिनाप व , बस्तु
पानाः जू ल्वायेधाल छके जू ल्वायेवलय् पायेगु वां,
बस्तु आदि छुं दुला ? छंके जू म्हितेवलय् पायेगु बस्तु
छुं मन्त धाःसा ल जू म्हिताः बुद्व त्याःपि जुजुपिनं
छन्त च्यः तये यैमखु । अले अलग देश प्रवेशयात राज्य
यानाच्चवंपि राज्य थुवाः जुजुपिन्त छं छु बीगु इच्छा
याना ?” धकाः न्यनेव पुण्णकं “भो महाराज्ञपि ! जू
म्हितेवलय् बाजि पायेगु जिके अत्यन्त मूवंगु बस्तु
माणिक्य रत्न छगः दु । व माणिक्य रत्न गज्याःगु धाःसा
थव संसारय अत्यन्त आपाः मूवंगु रत्नया सिवय उत्तम
जुयाच्चन । थव माणिक्य रत्न थःथःगु मनय च्वंगु सकल
इच्छा नं सम्पूर्ण यानाब्यूगुलि यानाः थव रत्नयात ‘मनो-
हररत्न’ धकाः नामकरण यानातल । जिके केवल थवहे
रत्न छगः जक दुगु मखु । मेगु सकल शत्रूयत त्याक
फुम्ह अत्यन्त मिगु जातयाम्ह आजानी बवसल छम्ह नं दु ।
थपि बस्तुत निगुलि जि जू म्हितेवलय् बाजि त्याः
पानाबी । छलपोलपिसं जितः त्याके फःसा व बस्तुत
निगुलि क्याबिज्याहु ।” धकाः धयाः मनोहर रत्न व
मनोमय बवकल निगुलि तुरुन्त है सकल जुजुपिनि न्हाने
हयाः ढये हथाबिल । ● (कथहं)

श्रीराध गतिविषय

[नेपालीभाषा]

प्रवर्जया-समारोह

२०५६ शावण ६, काठमाडौं -

यहाँको आनन्दकुटी विहारमा विहारका अध्यक्ष, मिक्षु कुमार काश्यपको उपाध्याय र आचार्यत्वमा किसिपिडी (किसिपुर) स्थायी बसोबास गरेर बसेका श्रीकृष्ण महर्जन र मंथा महर्जनका सुग्रन जीतकुमार महर्जन प्रियदस्ति नामले प्रश्रजित भएको छ ।

साथै आषाढ पूजिमामा दिन प्रत्येक पूजिमामा झै बुढ्हपूजा, शीलप्रार्थना, धर्मदेशना, दानप्रदान एवं अद्वेय मिक्षुहरूमा भोजन प्रदान समेत भएको थियो ।

हिन्दू बौद्ध सम्मेलनको विरोध

२०५६ आषाढ १२ -

थेरवाद बौद्ध दायक केन्द्रीय परिषद्को आयोजनामा २०५६ आषाढ १० गते धर्मचक्र विहार बाग-बजारमा विभिन्न बौद्ध संघसंस्थाहरूका प्रतिनिधीहरू तथा बौद्ध विद्वानहरूको एक बृहत् सम्मेलन लुम्बिनीमा गरिने भनिने प्रस्तावित हिन्दू बौद्ध सम्मेलनमा कुनै बौद्ध धर्मक्लिनी भाग नलिने गरी कार्य विधि अपनाउने र अधिराज्य-ध्यापी बौद्ध जगत्मा चेतना जागृत हुने गरी कार्यक्रम अगाडि बढाउनुका साथै यस विषयमा श्री ५ को सरकारलाई पनि अवगत गराई भविष्यमा हुने भेट्नुवा स्थिति उत्पन्न हुन नदिन समयमे अनुरोध गर्ने निधो गरी हिन्दू बौद्ध सम्मेलनको बहिष्कार गरी विरोध गरेको छ ।

निम्न कुरालाई विरोध गर्नुपर्ने कारणहरू मानिएको छ-

१. स्वदेशमा भएका हिन्दू बौद्ध भाइचारालाई खलल हुने किसिमबाट विदेशी धर्मक्लिनीहरूबाट संचालित कुभावना देखिएको ।
२. श्री ५ को सरकारले बौद्ध भावनाश्रनुरूप लुम्बिनी क्षेत्रलाई विकास गर्न लुम्बिनी विकास कोषको स्थापना गरी लुम्बिनी गुहयोजना तथार गरी तत अनुसार काम भर्हेको स्थल भएको ।
३. विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध संघ-संस्थाहरूबाट आस्थाको केन्द्रको रूपमा आ-आपना बौद्ध परम्पराअनुरूप विहार गुम्बाहरू निर्माण भर्हेको ।
४. हाल मात्रै श्री ५ को सरकारद्वारा सम्माननीय प्रधान मन्त्रीको अध्यक्षतामा गठित समितिले लुम्बिनीलाई मुस्लीमहरूको भक्ति मदीना, किश्चियनहरूको जेरू सलेम जस्तै बौद्धहरूको बौद्ध केन्द्र बनाउने उद्देश्यले लुम्बिनीमा बौद्ध शिखर सम्मेलन सम्पन्न भएको ।
५. अन्तर्राष्ट्रिय सम्पदा सूचीमा बौद्ध स्थल भनी नामांकित भएको ।
६. बुद्धधर्मका प्रवर्तक भगवान् बुद्धको जन्मस्थल भई समस्त बौद्धहरूको पावन तीर्थस्थल भएको ।

प्रशिक्षण शिविर संचालन

२०५६ जेठ ३०, काल्पकी-

धर्मशीला बुद्धविहारस्थित युवा बौद्ध संघको आयोजनामा तथा हिमाली बौद्ध शिक्षण संस्था, काठमाडौंको सहयोगमा संचालित युवा बौद्ध प्रशिक्षण

शिविर सम्पन्न भयो ।
शाक्य समाज भक्त, नदीपुरमा आयोजित समाप्ति समारोहमा प्रमुख अतिथिको आसनबाट पोखरा उप-महानरपालिकाका प्रमुख कृष्ण थापाले १८ संस्थाका दब जना सहभागीलाई प्रमाणपत्र दिँदै भगवान् बुद्धजस्ता व्यक्तित्व पाएर हामी भाग्यमानी भएतापति अङ्गे हामीले आपनो भाग्य चिन सकेका छैनो भन्नुभयो । सिक्ख श्रद्धा-नदले सम्पूर्ण बौद्धहरूको एकता हुनुपर्ने कुरामा जोड दिनुभयो । ज्ञानमाला संघका अध्यक्ष कृष्णमान गुभाजूले पोखरामा बौद्ध पुस्तकालयको आवश्यकता भएको छाँट्या-उन्नुभयो । प्रशिक्षक तथा पोखरा विश्वविद्यालयका रजिष्ट्रार प्रकाशमान गुभाजूले प्रशिक्षणलाई स्तरीय पार्न ग्रन्थ तैयारी गर्नुपर्ने विचार व्यक्त गर्नुभयो ।

अर्का प्रशिक्षक पुण्यप्रसाद पराजुलीले दुःखबाट मुक्त हुन बुद्धका शिक्षा र सिद्धान्त अत्यन्त उपयोगी छन् भन्नुभयो । प्रशिक्षार्थीहरूको तर्फबाट लेखनाथ न. पा. का उपप्रमुख गोपाल गुहडले प्रशिक्षण उपयोगी भएको बताउनुभयो ।

युवा बौद्ध संघका अध्यक्ष उच्चमान बृद्धाचार्यको समारेतित्वमा भएको उक्त समारोहमा प्रशिक्षार्थीहरू रामाया मानन्धर र रुद्रबहादुर बिंकले मन्त्रव्य, कार्य-कम संयोजक भुवन ताचाकारले प्रतिवेदन र संघका उपाध्यक्ष प्रकाश उदासले स्वागतभाषण र रञ्जनमान बृद्धाचार्यले कार्यक्रम संचालन गर्नुभएको थियो ।

जेष्ठ २० गतेदेखि २६ गतेसम्म संचालित उक्त विरमा भिक्षु अद्वानन्दले बौद्ध जीवनी, विश्व शाक्यले बौद्ध सदाचार र बौद्धकला तथा वास्तुकला, प्रासुवर्ण शाक्यले थेरवाद, महायान र बौद्धयानको अन्तर सम्बन्ध तथा बौद्ध संस्कृत, भिक्षु सुशीलले नेपालमा बुद्धधर्मको अवस्था, डा. गोहेन्द्रमान उदासले आधुनिक विश्वमा

बुद्धधर्मको विकास र प्रा. छवराज शाक्यले बौद्धध्यान र लुम्बिनी विकासको परिचयसम्बन्धी प्रशिक्षण दिनुभएको थियो । उपप्राध्यायक लोकबहादुर थाप मगरले बुद्धधर्म र जनजीतिहरू, माधव प्रधिकारीले बुद्धधर्म र चिज्ञान, तिलकमान गुभाजूले बुद्धधर्मको विकासमा युवाहरूको भूमिका, साहित्यकार सहभक्तले बौद्ध साहित्य-सम्बन्धमा प्रशिक्षण दिनुभएको थियो । त्यस्ते प्रकाश-मान गुभाजूले विश्वशप्तित स्तुपको महत्त्व, भिक्षु धर्म, मूर्तिले बुद्धधर्मका विशेषताहरू, पुण्यप्रसाद पराजुलीले हिन्दूधर्म र बुद्धधर्मको सिद्धान्त र व्यवहारमा भेद, ब. श्रावकनकटीपले बौद्ध तीर्थस्थलहरू, तथा केदार शाक्यले बुद्धधर्म र वातावरण विषयमा प्रशिक्षण दिनुभएको थियो ।

चीन भ्रमण टोली फिर्ता

धर्मोदय समाज र बुद्धिष्ठ आशोसित्येन अफ चाइनाका बीच धार्मिक सांस्कृतिक आदानप्रदान भई मिवता गर्निएकोमा चीनको बौद्ध संघको निमन्वयभासा चीनमा गएको धर्मोदय समाजो दोनी १३ दिनको भ्रमण पुरागरी स्वदेश फर्केको छ । सभाका महासचिव डा. त्रितन तुलाधरको नेतृत्वमध्येको ग्राहण जनाको टोलीमा अद्विल तेपाल भित्र महासंघका अध्यक्ष भिक्षु कुमार काश्यप महास्थविर, सभाका कार्यवाहक अध्यक्ष लोकदर्शन वज्राचार्य, सचिव बृद्धरत्न वज्राचार्य, कार्यकारिणी सदस्य एवं सम्पादक सुर्वण् शाक्य, सुदूर परिच्छमांचल प्रतिनिधि कार्यकारिणी सदस्य नरबहादुर गुहड, मनाड समाजका पू. श्र. चन्द्रादता छोवाङ तोर्बु गुरुड र बौ. म. स. का अध्यक्ष श्रीमती विमला वज्राचार्य समिलित हुनुभएको थियो ।

चीनका विभिन्न प्रान्तका धार्मिक स्थल तथा अन्य अवलोकनीय ऐतिहासिक सांस्कृतिक स्थलहरूको भ्रमणको सिलसिलामा चीन नेपाल मंत्रीको ऐतिहासिक-तालाई प्रवर्द्धन गर्ने खालका आपसी सल्लाह गरी धर्मोदय सभाबाट चीनको बौद्ध संस्थाका प्रतिनिधिहरूलाई आमन्द्रण पनि गरिएको छ ।

[नेपालभाषा]

सुभाष्य देछा !

१११६ गुलाथ्व १३, वे -

आनन्दकुटीविहारया ज्याइवःकथं प्रत्येक लाया
पुनिहुकुन्हया दिनय् भिक्षु, अनगारिका, उपासक उपा-
सिकापित जलपान, भोजन आदि याकावनाच्चंगु इवलय्
दंयदंसं सकिमिलापुनिहया दिनय् भोजन याकेत मांगु
दांया व्यवस्थाया लागि मह, इलाढेत्वाःया उपासक
भाजु सानु महर्जनजु ५५ द्वः (न्येन्यादः) दांया
अक्षयकोष नीस्वना: आनन्दकुटीविहार दायक समायात
लःल्हानादिल ।

दायक समापावें वयकःयात आपातं आपाः
पुण्य लाभ जुइमा धंगु कामना यासे सुभाष्य देछा:गु
जुल ।

संशोधन

१११६ तछलागा १४,

आनन्दभूमि दें ३७, ल्या: १ सः पिदंगु धर्मरत्न
शाश्य 'त्रितूली' या च्चमु 'प्रत्येकबुद्ध' या पेज १५ या
न्हापांगु पाराप्राफया मिल्लगू इवलय् 'बुद्धशासन अन्त
भवी धुक्का: न' ज्वीमाःगु व पेज १६ या अन्तिम पारा-
प्राफय् 'बुद्धशासन मदुबलय्' ज्वीमाःगुली अन्यथा जूवं-
गुल अर्थया अन्तर्म भज्वीमा धकाः संशोधन जूगु जुल ।

ज्याःपुनिहया लसताय् समारोह

१११६ तछलाथ्व १५, वे -

नेपाल बौद्ध परिषद्या तत्त्वावधानय् यत्या
कुद्वेव नगरपाल संस्कारित महाविहार, चाःबहालय् छगू
बौद्ध प्रवचन समारोह सम्पन्न जुल । प्रतिष्ठित बौद्ध
विद्वान् तथा समाजसेवी प्राध्यापक सुवर्ण शाखयाप्रमुख
आतिथ्य जूगु उगु समारोहस डा: भिक्षु सुनन्द महा-
स्थिवरिं बुद्धधर्मय् श्रद्धाया अर्थं व महत्त्व विषयय् विरतृत
व्याहुत्या यानाविज्यात । अथेहे अनगारिका संघरक्षितां
ज्याःपुनिहया महत्त्वबारय् प्रवचन यानाविज्यात ।

पञ्चशील प्रार्थनायानाः शूरूगु उगु समारोहय्
नेपाल बौद्धपरिषद्या अध्यक्ष महीशवरराज वज्राचार्यं
स्वागत मावणया क्रमय् नेपाल बौद्ध परिषद्या युवा

समूह गठन जूगु खें न्हयथना: याकन हे बौद्ध धर्मया
दर्शनया कक्षा सञ्चालन ज्वीत्यंगु खें कनाविज्यात ।

प्रमुख अतिथिया आसनं न्ववानाविज्यासे सुवर्ण
शाकयं युवा समूह गठन जूगु बांलाःगु खः अलेथुकी बुद्ध-
धर्म प्रति श्रद्धा व आस्था दुर्धिं युवात दुर्थयाये फत धाःसा
यथार्थरूपय् युकीया महत्त्व बढ्यजूया: बुद्धधर्मया विकासय्
तिवः बोके धंगु खें न्हाथनाविज्यात । वसपोल बौद्ध एक-
ताया लागि नेपाल बौद्ध परिषदं न्हाव्यःगु बुद्ध-
यानया भावना समय सापेक्ष खः धंगु खें न्हाथनाः प्रत्येक
महिनाय् वैगु पुनिहया उपलक्ष्यय् सुरु जूगु बौद्ध प्रवचन
कार्यक्रम सराहणीय जगु खें प्वंकविज्यात ।

उगु समारोहस चित्रकार समाजया उपाध्यय
नथा नेपाल बौद्ध परिषद्या आजीवन सदस्य पूर्णमान
चित्रकार, नेपाल बौद्ध परिषद्या आजीवन सदस्य
महासचिव डा. लक्ष्मण शाकय तथा सदस्य सुधी राज्य-
लक्ष्मी वज्राचार्यपावें थःथःगु सन्तवय प्रस्तुत जुल ।

बुद्धपूजा ववचाल

१११६ तछलाथ्व ११, थिमि -

नगदेश बौद्ध समूहया ववचालय् नगदेशया थिमि
त्वालय् श्रद्धालु महानुभाविष्यसं थःथःगु श्रद्धाबलं पलिस्था
यानातःगु चेत्यराजयात शुक्लप्रक्षया एकादशीकुन्तुह बुद्ध-
पूजाया मिज्याइवःलय् नगदेशया पुखुमि त्वालय् संस्थान
दुजः पञ्चलाल बाडे व नयजु कृष्णमाया बाडेपिनिगु अद्य
पलिस्था यानातःगु धर्वंधातुचेत्यराजयात स्ववदःगु बुद्ध-
पूजा यानाः ववचायेकगु जुल । उगु बुद्धपूजाय् संघारम
विहार विज्याह्य मिक्षु भद्रियं धर्मोपदेश यानाः छह
शीलवतीह्य मयजु अय्लाःगुलु मिजनापं इहिपा याना
तहलय् यानाव्युगु अतिकं हे मानिक व मिसातपु
अय्लाःगुलु मिजंत कज्य यायेमाःगु उपायत कनाः दान
जीवन हने फयेकेमाःगु खें कनाविज्यात ।

उगु पूजाय् भिक्षु विशुद्धानन्द समक्ष पंचशील प्रस्तुत
जूगु जुल । उदलय् नगदेश बौद्ध समूहया संस्थापक तु
पञ्चलाल बाडेया सद्गति व सकलया कल्याणया कल्प
यासे पुण्यानुसोदन नं जूगु जुल ।

हनेबहृष्ट भिक्षु जटीलजु नापं १५ ह्य अनगारिकाविष्यसं नगदेश चाःहुलाः भिक्षाटन
विज्याःगु जुल ।

नेपालं पिदंगु न्हापांगु बुद्धधर्मया लयपौ आनन्दभूमिया इनाप

पुन्हिपतिकं पिदनीगु आनन्दकुटी विहारया थुगु लयपौ
ताःलाकातयेया लागी, बुद्धधर्मयात न्हिथं प्रचार प्रसार यानावं
वने गु इवलय् छिकपिनिगु रवाहालिया आशा याना ।

- ५ बुद्धधर्म व दर्शनया अनुसन्धानात्मक व रचनात्मक च्वसुत बियादिसँ ।
- ५ बौद्ध गतिविधित छ्वयाहयादिसँ ।
- ५ थःगु व्यवसायया विज्ञापन बियादिसँ ।

ग्राहक ल्हापं -

इँछिया ग्राहक ल्हापं ६०- छगूया धा-
आजीवन ग्राहक ल्हापं १०००।- तका ।

❖ विज्ञापनया भा: ❖

थाप्	छगू पेज (पूरा)	बच्छ पेज	चकंछि पेज
दक्सिबय् त्यूनेया कभर	३,०००/-	१,६००/-	-
दुनेया कभर	२,०००/-	१,१००/-	६००/-
दुनेया पेजय्	१,०००/-	६००/-	४००/-

दीच्छतक थुलं बियादिउसा २०%, खुलातकया १५% व स्वलातकया १०% छूटया व्यवस्था दु ।

(विज्ञापन उपलब्ध गरिदिनुहो सम्भानुभावहरूलाई विज्ञापनबाट प्राप्त रकममध्येबाट १५ प्रतिशत पारिश्रमिकस्वरूप दिइने व्यवस्था गरिएको जानकारी गराउदछौ ।)

व्यवस्थापक

आनन्दभूमि

आनन्दमूलिको सानुरोध जानकारी

१. व्यवस्थापनसम्बन्धका केही कठिनाइले ग्राहकहरूमा समयमा पत्रिका पुऱ्याउने नसकिएको मा क्षमाप्रार्थी हुदै नया वर्षको शुरूअंकदेखि समयमा पत्रिका पुऱ्याउने यथासंभव प्रयत्नरत रहने भएको छ ।
२. ग्राहकको म्याद सकिएका ले निरन्तरताको लागि शुल्क पठाई नवीकरणगर्नुहुन अनुरोध छ ।
३. आजीवन ग्राहक वा साधारण ग्राहकपर्यन्तमा पत्रिका नपुगेका ले आफ्नो पूर्ण ठेगाना लेखी पत्रिका नपुगेको सूचना पोष्ट बक्स नं. ३००७ वा संपादक, व्यवस्थापक, प्रकाशकमध्ये सुविधा पर्ने ठाउँमा लिखित खबर पठाउनुहुन अनुरोध छ ।
४. पहिले हुलाकदर्ता टिकट सहुलियत पाइआएको मा हाल सो सहुलियत उपलब्ध नहुने पोष्ट अफिसको व्यवस्था भएको ले पोष्टबाट पत्रिका पठाइने ठाउँमा पोष्टेज शुल्क छुट्टै लाग्ने भएको छ ।
५. नयां ग्राहक अभियान भइरहेको छ । यथाशीघ्र साधारण वा आजीवन शुल्क क्रमशः ६०/- वा १०००/- बुझाई सदस्यता ग्रहण गर्नुहुन अनुरोध छ ।
६. विज्ञापनदाता बन्नुभई आफ्नो व्यापारको प्रचार तथा बुद्धिमत्तप्रतिको श्रद्धा अभिव्यक्तिगरी पत्रिकालाई सहयोग गर्नुहुन अनुरोध छ ।
७. लेखकहरूले लेख पठाउनुदा साइज मिलेको कागजमा एकतिरमात्र बुझिने राम्रो अक्षरले लेखिल्याएको हनुपर्दछ ।
८. अक्षर स्पष्ट नभएका फोटोकपी, कार्बोनकपी र लेखाइ भएको लेख रचना स्वतः निस्क्रिय रहनेछ ।
९. बौद्धगतिविधिसंबन्धी समाचार पठाउदा छोटो, उपलब्धपूर्ण कुरामात्र उल्लेख गरी पठाउनुहुन अनुरोध छ । प्रत्येक औसीपछि पठाइएको समाचार पछिल्लो अंकमा मात्र राख्न सकिने छ ।
१०. विज्ञापनदार निम्नप्रकार छः-
 - (क) सबभन्दा पछाडिको कभरको पूरा पृष्ठको ३०००/- र आधा पृष्ठको १६००/-
 - (ख) भित्री कभरमा पूरा पृष्ठको २०००/- आधा पृष्ठको ११००/- र चौथाइ पृष्ठको ६००/-
 - (ग) साधारण पेजमा पूरा पृष्ठको १०००/- आधा पृष्ठको ६००/- र चौथाइ पृष्ठको ४००/-